

ปัญหากฎหมายว่าด้วยการป้องกันบังคับสูญหายจากการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ
ในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด

Problems with the law to prevent enforced disappearance from the
detention of persons under state authority
in serious drug-related offenses

ขวัญฤดี วัฒนกุล¹, อัครกร ไชยพงษ์²

Khwanrudee Wattanakun¹, Akkakorn Chaiyapong²

¹ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี
โทร. 0-7791-3333 โทรสาร 0-7791-3348 อีเมล 65052538103@student.sru.ac.th

² อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี
โทร. 0-7791-3333 โทรสาร 0-7791-3348 อีเมล Akkakorn1965@windowsslive.com

บทคัดย่อ

การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัญหาการป้องกันบังคับสูญหายจากการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ
ในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด (2) มาตรการกฎหมายของประเทศไทย และต่างประเทศ ในการควบคุมบุคคลตัว
ไว้ในอำนาจรัฐและการป้องกันบังคับสูญหาย (3) เสนอแนะแนวทางป้องกันการบังคับสูญหายจากเหตุการณ์ควบคุมตัว
บุคคลไว้ในอำนาจรัฐในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งนี้ ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร
ผลการศึกษาพบว่า กติกาสากลระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 9 วรรคสาม
รับรองให้บุคคลที่ถูกควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐจะต้องถูกนำตัวไปยังศาลโดยพลันภายในไม่เกิน 48 ชั่วโมง แต่ทว่า
พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 มาตรา 11/6 วรรคหนึ่ง
กำหนดให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. สามารถควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดไว้ ณ ที่ใด
ก็ได้เป็นเวลาถึง 72 ชั่วโมง โดยไม่ต้องนำตัวผู้ถูกควบคุมไปปรากฏตัวและขออนุญาตจากศาล อันแตกต่างไปจากวิธีการ
ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 706-73 ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ที่แม้กฎหมายจะกำหนด
ให้เจ้าพนักงานสามารถควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐได้ยาวนานถึง 96 ชั่วโมง แต่จะต้องปฏิบัติภายใต้เงื่อนไข 4
ประการ ได้แก่ (1) จะต้องควบคุมตัวไว้ ณ สถานีตำรวจ (2) ต้องนำตัวผู้ถูกควบคุมตัวมาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงาน
อัยการ หรือผู้พิพากษาไต่สวน (3) ต้องได้รับการอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากพนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษาไต่สวน
และ (4) ต้องบันทึกการดำเนินการตั้งแต่เริ่มการควบคุมเพื่อป้องกันการบังคับสูญหาย ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะโดยการ
แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 มาตรา 11/6
วรรคหนึ่ง ตามแบบอย่างของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 706-73 ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส
ใน 2 ประเด็น ได้แก่ การกำหนดให้ศาลเข้ามาเป็นผู้ใช้ดุลยพินิจในการอนุญาตให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ควบคุมตัวบุคคลใน
คดีความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด และการกำหนดให้นำเอามาตรการป้องกันการบังคับสูญหายตามพระราชบัญญัติ
ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 22 มาใช้บังคับกับการควบคุมตัว
บุคคลในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด

คำสำคัญ : บังคับสูญหาย, การควบคุมตัว, ความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด

ABSTRACT

This study is intended to: 1) The problem of preventing enforced disappearance from the detention of persons under state authority for serious drug-related offenses. 2) Legal measures in Thailand and abroad in the detention of persons under the authority of the state and prevention of enforced disappearance. 3) Suggesting guidelines for the prevention of enforced disappearance resulting from the detention of persons under the authority of the state for serious drug-related offenses. This is done using qualitative research methods. The research findings were as follows: The International Covenant on Civil and Political Rights, 1966, Article 9, Paragraph 3, guarantees that persons detained under state authority must be promptly brought before a court within 48 hours. Narcotics Cases Act B.E. 2007 and its amendments (No. 2) B.E. 2021, Section 11/6, paragraph one, provides that Narcotics Control Board officers can detain persons under state authority for offenses. Serious drug-related information can be stored anywhere for up to 72 hours, without having to bring the detained person to appear and request permission from the court which is different from the method of the Criminal Procedure Code, Articles 706-73 of the French Republic, that even the law stipulates Authorities can detain people under state authority for up to 96 hours, but must comply with 4 conditions. These include (1) the person being detained must be detained at the police station; (2) the person being detained must be brought to appear before the prosecutor, or the investigating judge (3) must receive written permission from the public prosecutor or the investigating judge, and (4) must record the proceedings from the beginning of the detention to prevent enforced disappearance. The researcher therefore has a suggestion by amending the Narcotics Case Procedure Act, B.E. 2007, and amending it (No. 2) B.E. 2021, Section 11/6, paragraph one, following the model of the Criminal Procedure Code, Article 706-73 of the French Republic on 2 issues: Requiring the courts to exercise discretion in allowing NACC officers to detain individuals in serious drug-related offenses and specifying that measures to prevent enforced disappearance under the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act, 2022, Section 22, be applied to the detention of persons for serious drug-related offenses.

Keywords : forced disappearance, detention, Serious drug offenses

บทนำ

ในเวทีสากลเกี่ยวกับการทรมาน (torture) และการกระทำให้บุคคลสูญหาย (enforced disappearance) โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ (officer) ถือเป็น การละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ที่กระทำความผิด อาทิ สิทธิในความปลอดภัยของร่างกายและการย้ายคดีศรีในความเป็นมนุษย์ สิทธิที่จะไม่ถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้า สิทธิในการถูกควบคุมอย่างมีมนุษยธรรม สิทธิในการมีผู้แทนทางกฎหมาย สิทธิในการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม และสิทธิในชีวิต ซึ่งรวมไปถึงสิทธิในชีวิตของครอบครัวเมื่อผู้โดนบังคับให้สูญหายถูกฆาตกรรมอีกประการ เมื่อสิทธิมนุษยชนให้ความสำคัญคุ้มครองไปถึงเรื่องการ

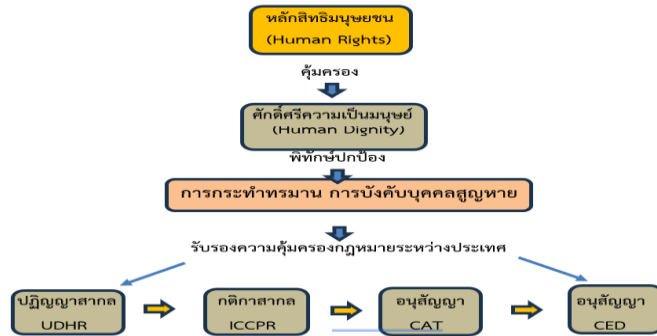
ป้องกันการทรมาน และการบังคับให้บุคคลสูญหาย ทำให้เรื่องของการป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหาย จึงถือว่าเป็น “สิทธิที่ไม่อาจถูกพักใช้” (non derogable rights) ของมนุษย์ทุกคนไปด้วย หมายถึง ไม่ว่าจะในสภาวะ สงคราม สภาวะความไม่สงบ หรือความไม่มั่นคงใด ๆ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็ไม่อาจนำมาอ้างเพื่อเป็นเหตุยกเว้น ในการกระทำทรมาน หรือทำการบังคับบุคคลให้สูญหายได้

การให้ความสำคัญต่อการป้องกันและปราบปรามการทรมานหรือการบังคับบุคคลสูญหายนี้ ได้รับการกำหนด รับรองไว้ในพันธกรณีทางด้านสิทธิมนุษยชนของกฎหมายระหว่างประเทศหลายฉบับ อาทิ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิ มนุษยชน ค.ศ. 1948 (The Universal Declaration of Human Rights 1948) ข้อ 5 ซึ่งรับรองสิทธิขึ้นว่า “บุคคลใด จะถูกกระทำทรมาน หรือการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีไม่ได้” หรือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1976 (International Covenant on Civil and Political Rights 1976 : ICCPR) ข้อ 7 ซึ่งรับรองสิทธิขึ้นว่า “บุคคลจะถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงโทษ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้ามิได้” ซึ่งการให้ความสำคัญขององค์การสหประชาชาติเพื่อคุ้มครองป้องกันการ ทรมานและการบังคับบุคคลสูญหายนี้ ได้ปรากฏการขยายผลไว้ในลักษณะ “อนุสัญญา” (Convention) จำนวนถึง 2 ฉบับ ได้แก่ อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. 1984 (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1984 : CAT) และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ค.ศ. 2006 (International Convention for the Protection of All Persons From Enforced Disappearance 2006 : CED) ตามลำดับ ด้วยเหตุนี้ ประเด็นของการป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหาย จึงเป็นวาระสากลที่ทุก ประเทศไม่อาจละเว้นการยอมรับหลักการนี้ได้

ในการนี้ “องค์การนิรโทษกรรมสากล (Amnesty International)” ได้ทำการอธิบายถึงลักษณะ “การบังคับ บุคคลสูญหาย” ขึ้นว่า การบังคับให้บุคคลสูญหาย เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เมื่อบุคคลใดถูกจับกุม ถูกควบคุม หรือ ถูกลักพาตัวไปโดยรัฐ หรือตัวแทนของรัฐ และปฏิเสธว่าบุคคลนั้นถูกจับกุม หรือปิดบังสถานที่ของบุคคลนั้น ส่งผลให้ บุคคลนั้นไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย บุคคลนั้นจะถูกลิดรอนสิทธิและอยู่ใต้อำนาจของผู้จับกุม การละเมิดสิทธิ ดังกล่าวเป็นการละเมิดที่ยาวนานต่อเนื่องหลายปี นับเริ่มจากวันที่ถูกลักพาตัว ประกอบกับ “องค์การ Trial International” ก็ได้อธิบายการบังคับให้บุคคลสูญหายเพิ่มเติมขึ้นอีกว่า “เป็นการกระทำซึ่งทำให้บุคคลใดหายไป โดยขัดกับความสมัครใจ (against his will) และบ่อยครั้งมักจะทันทีทันใด ดังนั้นจึงหมายรวมถึงการจับกุม การควบคุม หรือการลักพาตัวบุคคลใด และต่อมาปฏิเสธที่จะรับรองชะตากรรมของบุคคลนั้น” ซึ่งองค์การ Trial International ให้ข้อมูลยืนยันว่าตัวแทนของรัฐมักจะเป็นผู้กระทำความผิดนี้โดยไม่ต้องรับโทษ และเป็นการกำจัดบุคคลใดก็ได้ ที่รัฐอาจมองว่า “ก่อความรำคาญ” โดยไม่ต้องออกหมายจับ ไม่มีข้อหา และไม่มี การดำเนินคดีใดๆ กับบุคคลนั้น เมื่อบุคคลซึ่งถูกบังคับให้สูญหายไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย จึงอยู่ในฐานะที่อ่อนแอไร้อำนาจต่อรองอย่างยิ่ง และมีความเสี่ยงที่จะถูกทรมานหรือฆาตกรรม โดยผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ

จากข้อกังวลที่องค์การนิรโทษกรรมสากล (Amnesty International) และองค์การ Trial International แสดงออกถึงความรุนแรงของการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหายนี้เอง จึงเป็นสิ่งยืนยันในทางสากลว่า มาตรการ เพื่อการป้องกันการบังคับบุคคลสูญหายจะต้องมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง หากเพียงแต่มีการตรากฎหมายขึ้นบังคับใช้ แต่เพียงมิติเดียว แต่กลับมิได้คำนึงถึงประสิทธิภาพของมาตรการป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหายเช่นนี้ ย่อมไม่ถูกต้อง

ในการนี้เพื่อให้สามารถทำการพิจารณาได้อย่างเชื่อมโยงในลักษณะภาพอธิบายของแนวคิดทฤษฎีและหลักการทางกฎหมายสากลที่เกี่ยวข้องจนนำมาสู่การป้องกันพิทักษ์การทรมานและการบังคับสูญหายได้ ดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับการป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหายที่เกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐที่กล่าวนี้ มีใช้เรื่องใหม่ที่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทย ดังปรากฏเหตุการณ์ในลักษณะการบังคับบุคคลสูญหายของบุคคลสำคัญจำนวนอย่างน้อย 2 ท่าน เช่น ศติตินายความสมชาย นีละไพจิตร ซึ่งทำหน้าที่เป็นทนายความว่าต่างแก้ต่างความพิพาทให้ประชาชน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อ้างว่าถูกกระทำการทรมานโดยเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อให้รับสารภาพ ปัจจุบันทนายความท่านดังกล่าวได้หายตัวไปมากกว่า 10 ปี หรือศติตินายพลละจี รักจงเจริญ (บิลลี่) ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้นำชาวกะเหรี่ยงบ้านบางกลอย อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี โดยเขาเป็นหนึ่งในพยานคนสำคัญในคดีที่ชาวบ้านโป่งลึก-บางกลอย ยื่นฟ้อง นายชัยวัฒน์ ลิ้มลิขิตอักษร หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ข้อหาวางเพลิงที่อยู่อาศัยและยุ้งฉางของชาวบ้านให้ได้รับความเสียหาย โดยปัจจุบันนี้ก็ต่อสู้ทางอุดมการณ์รายดังกล่าวได้หายตัวไปร่วม 10 ปีแล้วเช่นกัน เป็นต้น

จากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบังคับบุคคลสูญหายที่เกิดขึ้นในประเทศไทยตลอดระยะเวลาาร่วมหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการบังคับบุคคลสูญหายนี้ ยังคงเป็นข้อคำถามถึงประสิทธิภาพและความแน่วแน่ชัดของเจตนารมณ์ของฝ่ายรัฐว่า จะแก้ไขปัญหาคำถามการบังคับบุคคลสูญหายอย่างจริงจังมากน้อยเพียงใด คำตอบของรัฐต่อการให้ระดับความสำคัญของการบังคับบุคคลสูญหายในประเทศไทยนี้ เพิ่งปรากฏผลเป็นรูปธรรมอย่างจับต้องได้เมื่อปีพุทธศักราช 2565 ที่ผ่านมากล่าวคือ ด้วยการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมาน และการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ขึ้นใช้บังคับอย่างเป็นทางการ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 ที่ผ่านมากล่าวคือ ก็ยังคงปรากฏเหตุการณ์ข้อครหาเกี่ยวกับความไม่พร้อมด้านงบประมาณและอุปกรณ์ที่จะใช้ในการดำเนินพันธกิจเพื่อการป้องกันการบังคับบุคคลสูญหายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กล่าวคือ งบประมาณเพื่อการจัดซื้ออุปกรณ์กล้องบันทึกภาพและเสียงของเจ้าหน้าที่งาน ที่จะต้องใช้ในการบันทึกภาพและเสียงของผู้ถูกจับกุม (ผู้ถูกควบคุมตัว) ตามกฎหมายไม่เพียงพอ จากข้อจำกัดด้านงบประมาณดังกล่าวจึงนำไปสู่การแก้ปัญหาของรัฐบาลด้วยวิธีการตราเป็น “พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 พ.ศ. 2566” เพื่อขยายระยะเวลาการบังคับใช้กฎหมายออกไปเป็นวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2566 แต่ท้ายที่สุดแล้ว ได้มีการยื่นประเด็นดังกล่าวสู่ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้วินิจฉัยว่าการตราพระราชกำหนดฉบับนี้ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2566 ลงวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 ด้วยมติ

เสียงข้างมาก 8 ต่อ 1 วินิจฉัยให้การตราพระราชกำหนดเพื่อขยายระยะเวลาการบังคับใช้พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 พ.ศ. 2566 ขัดกับรัฐธรรมนูญ ไม่มีผลใช้บังคับ

จากข้อเท็จจริงเชิงอุปสรรคปัญหาด้านงบประมาณของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการจัดซื้ออุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงของของผู้ถูกจับกุม (ผู้ถูกควบคุมตัว) ตามวิธีการที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 22 วรรคหนึ่ง กำหนดไว้ตั้งแต่เริ่มต้นบังคับใช้นี้เอง จึงเป็นบทสะท้อนถึงความพร้อมและความให้ความสำคัญต่อการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหายได้เป็นอย่างดี อันนำไปสู่การเกิดขึ้นเป็นข้อคำถามอีกประเด็นหนึ่งว่า มาตรการการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหายตามกฎหมายนั้น จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

ทั้งนี้ รายละเอียดของวิธีการเพื่อการป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหาย ตามที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 กำหนดไว้ ปรากฏอยู่ “ในชั้นจับกุมควบคุมตัว” โดยมาตรา 22 เป็นสำคัญ ซึ่งกำหนดขึ้นตอนไว้ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การบันทึกภาพและเสียง กล่าวคือ ในการควบคุมตัว เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในขณะที่จับและควบคุมจนกระทั่งส่งตัวให้พนักงานสอบสวน หรือปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวไป เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยที่ไม่สามารถกระทำได้ ก็ให้บันทึกเหตุการณ์เป็นหลักฐานไว้ในบันทึกการควบคุมตัว

ขั้นตอนที่ 2 การแจ้งการจับกุมควบคุมไปยังเจ้าหน้าที่รัฐอื่นในพื้นที่ ดังนี้ (1) กรุงเทพมหานคร แจ้งพนักงานอัยการและผู้อำนวยการสำนักงานการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง (2) ต่างจังหวัด แจ้งพนักงานอัยการและนายอำเภอในท้องที่ที่มีการควบคุมตัว

จากมาตรการป้องกันเหตุการณ์บังคับบุคคลสูญหายโดยเจ้าหน้าที่รัฐตามที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 กำหนดไว้ดังกล่าวนี้ ล้วนมีลักษณะเป็นการรายงานข้อมูลแบบย้อนกลับภายหลังจากการดำเนินการจับกุมควบคุมตัวบุคคลนั้นไปแล้วทั้งสิ้น อาทิ การบันทึกภาพและเสียง ก็เป็นการบันทึกเพื่อย้อนตรวจสอบภายหลังในการจับกุมควบคุมตัว มิได้เป็นการแสดงข้อมูล ณ ปัจจุบันไปยังผู้ควบคุมบังคับบัญชา หรือผู้ต้องรายงานให้ทราบตามกฎหมาย และที่สำคัญคือ กฎหมายเปิดช่องให้ในกรณี “เหตุสุดวิสัย” ก็ไม่จำเป็นต้องบันทึกภาพและเสียงในขณะที่จับกุมควบคุมตัว ส่วนการแจ้งการจับกุมควบคุมตัวไปยังพนักงานอัยการหรือผู้รับผิดชอบอื่นนั้น ก็เป็นการแจ้งเพื่อทราบเป็นสำคัญ ซึ่งนั้นก็ขึ้นอยู่กับตัวเจ้าหน้าที่รัฐผู้แจ้งเองว่าจะแจ้งอย่างไรและแจ้งเพียงใด จากมาตรการป้องกันการบังคับบุคคลสูญหายที่ปรากฏอยู่ในชั้นจับกุมควบคุมตัวดังกล่าวนี้ จึงยังคงมีความประะบางต่อการนำไปสู่การเกิดปัญหาการบังคับบุคคลสูญหายอยู่ได้

โดยข้ออุปสรรคเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหายที่กล่าวนี้ ในทางวิชาการ ยังปรากฏการสะท้อนข้อกังวลถึงการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวกับกรณีของการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายยาเสพติดในการควบคุมตัวผู้ถูกจับอีกประเด็นหนึ่งด้วย กล่าวคือ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2564) มาตรา 11/6 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (เจ้าพนักงาน ป.ป.ส.) ในการที่จะสามารถควบคุมตัวผู้ถูกจับในคดีความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด อาทิ การมียาเสพติดให้โทษไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย เป็นต้น ซึ่งสามารถควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อทำการสืบสวนสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกิน 3 วัน (72 ชั่วโมง) เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวหรือก่อนนั้นตามที่เห็นสมควร ให้ส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อดำเนินการต่อไปได้ และเมื่อพนักงานสอบสวนรับตัวผู้ถูกจับในคดีร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดไว้แล้ว พนักงานสอบสวนยังมีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 ในการควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ในอำนาจรัฐได้อีกจำนวน 2 วัน (48 ชั่วโมง) ด้วยเหตุนี้

ผู้ถูกกล่าวหาในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด จึงตกอยู่ในอำนาจการควบคุมตัวจากเจ้าหน้าที่รัฐเป็นระยะเวลา ยาวนานถึง 5 วัน (120 ชั่วโมง)

จากข้อกฎหมายดังกล่าว เป็นที่แน่ชัดว่า เมื่อนำเอามาตรการกฎหมายในการป้องกันการทรมาน และการบังคับบุคคลสูญหายตามกรณี มาตรา 22 วรรคหนึ่ง คือ การบันทึกภาพและเสียงของผู้ถูกควบคุมตัว มาพิจารณา กับประเด็นอำนาจของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่สามารถควบคุมตัวผู้ถูกจับในคดีความผิดร้ายแรง เกี่ยวกับยาเสพติด ไว้เพื่อทำการสืบสวนสอบสวน ณ ที่ใดก็ได้ เป็นเวลาไม่เกิน 3 วัน (72 ชั่วโมง) เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวจึงให้ส่งตัวผู้ถูกจับนั้นไปยังพนักงานสอบสวนในท้องที่เกิดเหตุในการควบคุมต่อไปได้อีกจำนวน 2 วัน ย่อมจะเห็นได้ถึงความขัดกันและรวมถึงผลทางกฎหมายในทางย้อนแย้งและช่องว่างกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการทรมาน และการบังคับบุคคลสูญหายจากกรณีการควบคุมตัวผู้ต้องหาในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด อย่างน้อย 2 ประเด็น ได้แก่

1) ประเด็นของสภาพบังคับตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 กล่าวคือ ด้วยที่มาตรา 22 กำหนดให้เป็น “หน้าที่” ของเจ้าพนักงานผู้จับกุม ที่จะต้องทำการบันทึกภาพและเสียงของผู้ถูกควบคุมตัว ตั้งแต่ขณะเข้าจับกุมซึ่งจะต้องดำเนินการดังกล่าวนี้ในลักษณะ “ต่อเนื่อง” ไปจนกว่าจะได้มีการนำส่งตัวผู้ถูกควบคุมตัวรายนั้น ไปยังพนักงานสอบสวนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ จึงจะยุติการดำเนินการบันทึกภาพและเสียงลงได้ ซึ่งหากนำกรณีหน้าที่เช่นที่กล่าวมาพิจารณากับช่วงระยะเวลา 3 วัน (72 ชั่วโมง) ในการจับและควบคุมตัวตามอำนาจของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อทำการสืบสวนขยายผลการกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดแล้ว ย่อมไม่อาจอยู่ในวิสัยที่จะปฏิบัติตามวิธีการของมาตรา 22 นี้ได้ เว้นเสียแต่ว่า กฎหมายได้กำหนดขึ้นเป็นการเฉพาะให้การควบคุมตัวเช่นว่านี้จะต้องกระทำในสำนักทำการของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยตรง จากข้อกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันดังกล่าวนี้ จึงเป็นความย้อนแย้งในการบังคับใช้กฎหมายในทางขัดกันอย่างประจักษ์ กล่าวคือ กฎหมายฉบับหนึ่ง (กฎหมายป้องกันการทรมาน) มุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกควบคุมตัวเพื่อป้องกันการกระทำทรมานหรือการบังคับบุคคลสูญหายโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ตามแนวคิดทฤษฎีที่เรียกว่า “due process theory” ที่มุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากผู้บังคับใช้อำนาจรัฐ ส่วนกฎหมายอีกฉบับหนึ่ง (กฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญากรรม) กลับมุ่งป้องกันอาชญากรรมอย่างเด็ดขาดตามทฤษฎีที่เรียกว่า “crime control theory” ที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมจำกัดวงของปัญหาอาชญากรรมเป็นสำคัญ

2) ประเด็นของการใช้อำนาจในการควบคุมตัวตามกฎหมายยาเสพติดเพื่อการต่อรองผลประโยชน์ กล่าวคือ จากความย้อนแย้งขัดกันในการนำมาตรการป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหายโดยการบันทึกภาพและเสียงของผู้ถูกควบคุมตัว มาใช้กับการควบคุมตัวผู้ถูกจับในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดตามกรณีที่หนึ่ง ทำให้ในช่วงเวลาของการควบคุมตัวโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายเป็นเวลา 3 วัน (72 ชั่วโมง) นี้ อาจเป็นช่องว่างโอกาสที่นำไปสู่การทรมานผู้ถูกจับเพื่อให้การรับสารภาพ หรือการต่อรองผลประโยชน์ในทางทุจริตระหว่างเจ้าพนักงานผู้จับกุมกับผู้ถูกจับ เพื่อแลกเปลี่ยนกับการได้รับการปล่อยตัวและหรือการเป่าคดีไปจากสารบบ หรืออาจรุนแรงไปถึงการฆ่าตัดตอนผู้ถูกจับนั้นเสีย เป็นต้น ซึ่งข้อกังวลในทำนองที่ผู้ศึกษาหยิบยกมาเป็นตัวอย่างนี้ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 5 ได้เล็งเห็นถึงผลร้ายที่จะเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจรัฐในทางมิชอบเช่นกัน จึงกำหนดเป็นบทต้องห้ามไว้ ความว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดโดยประการใด ให้ผู้อื่นเกิดความเจ็บปวด หรือความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงแก่ร่างกายหรือจิตใจ เพื่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ (1) ให้ได้มาซึ่งข้อมูล หรือคำรับสารภาพจากผู้ถูกกระทำ หรือบุคคลที่สาม (2) ลงโทษผู้ถูกกระทำเพราะเหตุ

อันเกิดจากการกระทำ หรือสงสัยว่ากระทำของผู้นั้นหรือบุคคลที่สาม (3) ชมชู่หรือขู่เชิญผู้ถูกระทำหรือบุคคลที่สาม (4) เลือกปฏิบัติไม่ว่ารูปแบบใด ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำทรมาน” ซึ่งกรณีของการบังคับบุคคลสูญหายนั้น กฎหมายป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหายก็ได้กำหนดรับรองให้เป็นฐานความผิดไว้ในมาตรา 7 เช่นเดียวกัน

จากเหตุผลของความย้อนแย้งขัดกันและปัญหาช่องว่างทางกฎหมายที่เกิดจากมาตรการกฎหมายในการป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหาย กับการใช้อำนาจตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญากรรม เพื่อการควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ในอำนาจรัฐ ณ ที่ใดก็ได้เป็นจำนวน 3 วัน (72 ชั่วโมง) ที่ยังไม่อาจปิดช่องและลดความเปราะบางของปัญหาการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหายจากกรณีการควบคุมตัวผู้ต้องหาในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดนี้เอง ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่สมควรได้รับการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาฐานความสมมูลที่เหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อการป้องกันการทรมานและบังคับบุคคลสูญหายกับกฎหมายป้องกันการทรมานและป้องกันการทรมานที่ต่างมีเจตนารมณ์ทางนิติวิธีในทางแตกต่างกัน ให้เกิดผลเป็นหลักประกันความคุ้มครองแก่ผู้ถูกควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการป้องกันบังคับสูญหายจากการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด
2. เพื่อศึกษามาตรการกฎหมายของประเทศไทย และต่างประเทศในการควบคุมบุคคลตัวไว้ในอำนาจรัฐ และกระบวนการป้องกันบังคับสูญหาย
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางป้องกันการบังคับสูญหายจากเหตุการณ์ควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด

สมมติฐานการวิจัย

จากที่มาตรการกฎหมายในการป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 22 ที่กำหนดให้เจ้าพนักงานผู้ควบคุมตัวจะต้องทำการบันทึกภาพและเสียงของผู้ถูกควบคุมตัวอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่มีการควบคุมตัวจนกระทั่งนำส่งตัวผู้ถูกจับแก่พนักงานสอบสวนในท้องที่รับผิดชอบ เกิดปัญหาความย้อนแย้งขัดกันกับประเด็นอำนาจของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่สามารถควบคุมตัวผู้ถูกจับในคดีความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดไว้เพื่อทำการสืบสวนสอบสวน ณ ที่ใดก็ได้ เป็นเวลาไม่เกิน 3 วัน (72 ชั่วโมง) แล้วจึงค่อยนำส่งตัวไปผู้ถูกจับนั้นไปยังพนักงานสอบสวนในท้องที่รับผิดชอบ ตามอำนาจที่กำหนดไว้โดยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. 2550 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2564) มาตรา 11/6 วรรคหนึ่ง อันเป็นบทกฎหมายที่เป็นผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิของผู้ถูกควบคุมตัวจากหลักประกันตามกฎหมายในการได้รับความคุ้มครองว่าจะไม่ถูกกระทำทรมานหรือการบังคับบุคคลสูญหายโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ศึกษาจึงเกิดสมมติฐานขึ้นว่า ให้ทำการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. 2550 มาตรา 11/6 วรรคหนึ่ง โดยแก้ไขอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับในครั้งแรกไว้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง นับแต่มีการควบคุมตัว และให้ควบคุมตัวไว้ ณ สถานที่ตำรวจ โดยนำเอาการบันทึกภาพและเสียงมาใช้บังคับในช่วงเวลาของการควบคุมตัวนั้น รวมถึงการแจ้งให้พนักงานอัยการ และพนักงานสอบสวนทราบถึงสถานที่ที่มีการควบคุมตัวผู้ถูกจับในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด นับแต่ที่มีการจับกุมในทันที

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาปัญหาทางกฎหมายในชื่อเรื่อง “ปัญหากฎหมายว่าด้วยการป้องกันบังคับบุคคลสูญหายจากการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด” มีขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

- 1) ขอบเขตด้านสภาพปัญหา กล่าวคือ การบังคับใช้มาตรการป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหายเพื่อการคุ้มครองผู้ถูกจับ กับประเด็นการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในการควบคุมตัวผู้ถูกจับในคดีความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดไว้เพื่อทำการสืบสวน ณ ที่ใดก็ได้ เป็นเวลาไม่เกิน 3 วัน (72 ชั่วโมง)
- 2) ขอบเขตด้านแนวคิดทฤษฎี กล่าวคือ ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ และหลักการป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหาย
- 3) ขอบเขตกฎหมาย กล่าวคือ ศึกษามาตรการกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการบังคับบุคคลสูญหายของประเทศไทย กฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายของต่างประเทศ
- 4) ขอบเขตด้านเนื้อหา กล่าวคือ วิเคราะห์มาตรการกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการบังคับบุคคลสูญหายโดยเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อเสนอแนะแนวทางการป้องกันการทรมานและบังคับบุคคลสูญหายของผู้ถูกจับในคดีความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ดำเนินการศึกษาดังระบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) จากข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยนำข้อมูลที่ได้รับมาจากการศึกษามาทำการวิเคราะห์ในรูปแบบพรรณนาความ ประกอบด้วยวิธีการ ดังนี้

- 1) ศึกษาสภาพปัญหา แนวคิด ทฤษฎี กฎหมาย โดยการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากตำรา หนังสือวิชาการ บทความวิชาการ กฎหมาย และข้อมูลในรูปแบบออนไลน์
- 2) นำข้อมูลที่ได้รับมาทำการวิเคราะห์และอภิปรายผล สรุปผล และเสนอแนะแนวทางกฎหมายเพื่อป้องกันการทรมานและบังคับบุคคลสูญหายของผู้ถูกจับในคดีความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลการวิจัย

1.1 ผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหาย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหาย มีรายละเอียด ดังนี้

1) ความหมายของการป้องกันอาชญากรรม

คำว่า “อาชญากรรม” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 อธิบายไว้ว่า “การกระทำความผิดทางอาญา” อันมีที่มาของรูปคำจากวิธีการสมาสคำ ระหว่างคำว่า “อาชญา” และ “กรรม” กรณีคำว่า “อาชญา” มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤต หมายถึง อำนาจ โทษ โดยคำนี้มักใช้กับพระเจ้าแผ่นดิน หรือเจ้านาย อาทิ พระราชอาชญา คดีเกี่ยวกับโทษหลวงที่เรียกว่า คดีอาชญาหรือคดีความอาญา เป็นต้น ส่วนคำว่า “กรรม” มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤตเช่นเดียวกัน หมายถึง การกระทำ การกระทำที่สนองผลร้าย ที่ได้ทำมาแต่ปางก่อน บาป ความตาย ดังนั้น อาชญากรรมจึงเป็นคำที่สะท้อนถึงพฤติกรรมความชั่วของบุคคล

นักกฎหมายเห็นว่าอาชญากรรมเป็นความประพฤติกฎหมายอาญาห้ามและมีบทกำหนดโทษไว้ โดยจะต้องมีระบบงานยุติธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องกัอาชญากรรม ดังนั้น อาชญากรรมในความหมายทางกฎหมายก็คือ การพิจารณา

ไปที่การกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใด ๆ ที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ชัดเจน สามารถทำการจำแนกออกได้อีก 2 ลักษณะ คือ ก) อาชญากรรมที่เป็นความชั่วร้ายในตัวเอง (Mala Inse) นั่นก็คือ การกระทำที่เป็นความผิด หรือเป็นความชั่วร้ายในตัวของมันเอง (wrong in itself/evil in itself) ที่เป็นการฝ่าฝืนหลักธรรมชาตินิยมโนธรรม ศีลธรรม หรือหลักการสาธารณะของสังคมอารยะ (public principles of a civilized society) การกระทำ ความผิดชั่วร้ายในตัวเองนี้ สังคมเห็นว่าเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนความรู้สึกทางศีลธรรมของคนในสังคม และมีลักษณะเป็นอาชญากรรมที่รุนแรง สะเทือนขวัญ และกระทบต่อการดำเนินชีวิต หรือสร้างความรู้สึกลังเลไม่ปลอดภัยขึ้นในสังคมนั้นๆ เป็นอย่างมาก ทำให้อาชญากรรมในลักษณะนี้ จะถูกกำหนดให้มีอัตราโทษที่สูง ซึ่งอาจถึงขั้นประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต อาทิ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ความผิดฐานปล้นทรัพย์ ความผิดฐานชิงทรัพย์ เป็นต้น ข) อาชญากรรมประเภทฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย (Mala Prohibita) นั่นก็คือ เป็นการก่ออาชญากรรมโดยผลจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นความผิด ที่มีโทษอาชญากรรมโดยแท้ันเกิดจากความผิดชั่วร้ายของผู้กระทำโดยตรง อาชญากรรมในลักษณะนี้จะมิมีอัตราโทษที่ต่ำกว่าอาชญากรรมที่มีความชั่วในตัวเอง และเมื่อเกิดอาชญากรรมดังกล่าวนี้ขึ้น สังคมจะรู้สึกถึงขนาดเป็นภัยสังคมที่ร้ายแรงเทียบเท่าอาชญากรรมโดยแท้ อาชญากรรมโดยฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย อาทิ ความผิดเกี่ยวกับฝ่าฝืนกฎจราจร ความผิดเกี่ยวกับการพนัน เป็นต้น

นักอาชญาวิทยาเห็นว่า การมองผู้กระทำความผิดกฎหมายเป็นอาชญากรไปเสียทั้งหมดจะเป็นการไม่ยุติธรรมกับบุคคลเหล่านั้น เนื่องจาก คำว่าอาชญากรรมในทรรศนะของนักอาชญาวิทยานี้ จะพิจารณากันในแง่ของความร้ายแรงจากการกระทำและความชั่วร้ายที่อยู่ในตัวของผู้กระทำ กล่าวคือ จะพิจารณาความหมายของอาชญากรรมตามความหมายอย่างแคบ ซึ่งหมายถึงการกระทำผิดที่มีลักษณะชั่วร้ายและเป็นอันตรายต่อสังคมอย่างมากเท่านั้น จึงจะรับฟังว่าเป็นการก่ออาชญากรรมขึ้น แต่หากเป็นเพียงการฝ่าฝืนกฎหมายที่มีโทษเพียงเล็กน้อยหรือการกระทำความผิดมิได้ก่อผลในทางรุนแรง และเป็นวงกว้างต่อสังคม กรณีหลังนี้นักอาชญาวิทยายังมีถือเอาว่าเป็นอาชญากรรม อนึ่งข้อยืนยันดังกล่าวปรากฏอยู่ในความคิดเห็นของ “Herbert L. Packer” ที่กล่าวถึงกรอบในการนำมาพิจารณาเพื่อกำหนดเป็นความผิดอาญาของบุคคล โดยมีข้อความคิดเห็นประการหนึ่งที่เป็นที่สนับสนุนถึงการกำหนดโทษทางอาญาแก่กรณีที่เป็นอาชญากรรมที่รุนแรงเท่านั้น คือ การกระทำนั้นเป็นที่เห็นได้ชัดในหมู่มนุษย์ส่วนมากว่าเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสังคม และมนุษยชนส่วนมากมีอาจจะให้อภัยแก่การกระทำเช่นนั้นได้

จากความหมายของอาชญากรรมในมุมมองต่างๆ ต่างก็พยายามขยายทัศนะมุมมองเพื่อการอธิบายนิยามความหมายของอาชญากรรมที่แตกต่างกันออกไป แต่หากพิจารณาโดยเนื้อแท้ของสาระแล้ว อาจกล่าวได้ว่าอาชญากรรมทั้งในมุมมองความหมายของนักกฎหมาย และนักอาชญาวิทยา ต่างก็มีจุดร่วมที่สำคัญนั้นคือ อาชญากรรมเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม จนสังคมไม่อาจเพิกเฉยต่อสิ่งนั้นได้

2) แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

(1) การริเริ่มอำนาจควบคุมบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

โดยพื้นฐานตามหลักคตินิติมนุษยชน บุคคลทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น จะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่ถูกกฎหมายให้อำนาจไว้ และกระทำในกรณีความจำเป็นเท่านั้น โดยเฉพาะในการควบคุมตัวบุคคลทั่วไป ซึ่งหมายถึง การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการเคลื่อนไหวไปมาของบุคคลดังกล่าว จึงถือเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างหนึ่ง ดังตัวอย่างการรับรองที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 ในเรื่องบุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน หรือในมาตรา 28 ในเรื่องสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เพราะฉะนั้น การควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ หากจะกระทำก็จะต้องเป็นไปตามข้อยกเว้นและเงื่อนไขตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ดังตัวอย่างที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 29 วรรคที่สาม ที่ว่า “การควบคุม หรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้

มีการหลบหนี...” เช่นนี้การควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจของรัฐตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ จึงต้องดำรงอยู่เพื่อ “ป้องกันการหลบหนี” เป็นหลักการสำคัญ และยังคงต้องกระทำ “เท่าที่จำเป็น” อีกด้วย ซึ่งคำว่า “การควบคุมตัวเพียงเท่าที่จำเป็น” นี้ ปรากฏการให้ความเห็นส่วนตัวของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ในคำวินิจฉัยที่ 9/2565 กล่าวคือ การควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินการสอบสวนของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ ทั้งยังป้องกันมิให้บุคคลนั้นหลบหนีหรือหนีไปจากอำนาจรัฐ หรือเข้าไปมีส่วนยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ด้วยเหตุนี้ หากการควบคุมตัวในครั้งนั้นไม่ต้องเหตุความจำเป็นเสียแล้ว เจ้าหน้าที่รัฐก็ไม่อาจจะควบคุมตัวบุคคลนั้นต่อไปได้ เพราะฉะนั้น กระบวนการริเริ่มในการนำมาสู่อำนาจเพื่อการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐย่อมเป็นผลมาจาก “เหตุแห่งความจำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนี” เป็นสำคัญ

ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยในปัจจุบัน การริเริ่มคดีอาญาโดยเจ้าพนักงาน ไม่ว่าจะเป็นการเริ่มตามคำร้องทุกข์หรือจะเป็นการเริ่มตามคำกล่าวโทษ หรือจะเป็นการเริ่มคดีโดยตัวของเจ้าพนักงานเอง จะมีการดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอน กล่าวคือ เริ่มต้นด้วยการดำเนินการของพนักงานสอบสวน แล้วดำเนินการต่อด้วยพนักงานอัยการ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แบ่งแยกความรับผิดชอบใน “การดำเนินคดีอาญาชั้นสอบสวนและชั้นฟ้องร้อง” ออกจากกัน ซึ่งตามความเห็นของ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร มีความเห็นว่า “การแบ่งแยกการดำเนินคดีอาญาออกจากกันตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น เป็นการแบ่งแยกในทางปฏิบัติมากกว่า เพราะการดำเนินการของพนักงานสอบสวนนั้น ก็เป็นการดำเนินการชี้ขาดคดีชั้นพนักงานอัยการ ซึ่งหากพิจารณาการโดยความเข้าใจดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าการดำเนินคดีอาญาชั้นสอบสวนฟ้องร้องของประเทศไทยนั้น เป็นการดำเนินคดีอาญาที่เป็นกระบวนการเดียวกันอยู่แล้ว” โดยการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย เราถือว่าการสอบสวนคดีอาญา เป็นการใช้ “หลักการตรวจสอบ” (examination principle) และการตรวจสอบความจริงในคดีอาญามีสองชั้น คือ การตรวจสอบความจริงในชั้นเจ้าพนักงาน และการตรวจสอบความจริงในชั้นศาล สำหรับการตรวจสอบความจริงในชั้นเจ้าพนักงาน คือ “การสอบสวน” ซึ่ง “การสอบสวน” นั้น มีเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับการสอบสวนอยู่ 2 ประการ ได้แก่ (1) การรวบรวมพยานหลักฐาน และ (2) การใช้มาตรการบังคับ ซึ่งปัจจัยทั้งสองประการนี้เอง ที่ได้กลายเป็นเหตุยกอ้างตามกฎหมายในการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐเพื่อการสอบสวนคดีต่อไป ทั้งนี้ ด้วยวิธีการไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ดังที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 ที่ว่า “การสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราว จะกระทำต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้ (1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี (2) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน (3) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น (4) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ (5) การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวนของเจ้าพนักงานหรือการดำเนินคดีในศาล”

มีข้อสังเกตว่า การควบคุมตัวบุคคลในคดีอาญานั้น เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว อำนาจในการควบคุมตัวผู้ต้องหาจะเริ่มต้นขึ้นทันทีที่ได้มีการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาถึงยังสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อดำเนินการสอบสวนตามความผิดที่ได้ถูกกล่าวหา หรือตามความผิดที่ผู้กระทำได้ก่อขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าเมื่อได้มีการควบคุมตัวเกิดขึ้นนั้น ย่อมส่งผลให้สิทธิของผู้ต้องหาที่ต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอาจได้รับการกระทบกระเทือนได้ ซึ่งการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐนี้เป็นมาตรการบังคับที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างรุนแรงขึ้นตามลำดับ เพราะทำให้บุคคลผู้ถูกจับต้องอยู่ในความควบคุม ซึ่งถือเป็นการจำกัดอิสรภาพที่ผู้ถูกควบคุม ไม่สามารถดำเนินการใดๆ ได้ตามที่ปรารถนา ซึ่งคำว่า “ควบคุม” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดนิยามไว้ใน มาตรา 2 (21) หมายความถึง “การควบคุมหรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างการสืบสวนสอบสวน”

กล่าวสรุปได้ว่า การควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ จะสามารถริเริ่มขึ้นได้ในทันทีเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น แต่การควบคุมตัวดังกล่าวจะต้องกระทำไว้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนี และเพื่อให้การสืบสวน

สอบสวนคดีอาญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแต่เพียงเท่านั้น หากไม่มีเหตุที่ผู้ถูกจับจะหลบหนี หรือปรากฏการให้ความร่วมมือในการสอบสวนคดีเสียแล้ว การควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ในอำนาจรัฐ ก็ไม่มีเหตุความชอบธรรมที่จะกระทำได้อีกต่อไป

(2) วัตถุประสงค์การควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

การควบคุมตัวผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวนมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานที่จำเป็นเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ ซึ่งระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดในชั้นพนักงานสอบสวนก่อนที่จะมีการฝากขังนั้น ได้ถูกบัญญัติเอาไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 87 วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม ดังนี้

“ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี

ในกรณีความผิดลหุโทษ จะควบคุมไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามค่าให้การและที่จะรู้ว่าเป็นใคร และที่อยู่ของเขาวางอยู่ที่ไหนเท่านั้น

ในกรณีที่ถูกจับไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว และมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวนหรือการฟ้องคดี ให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 83 เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมีอรรถาธิบายเสียได้ โดยให้พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขออนุญาตผู้ต้องหาให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ และศาลอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงเหตุจำเป็น หรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้”

การสอบสวนตามกฎหมายนั้น ไม่ได้เริ่มจากการเรียกตัวบุคคลผู้กระทำความผิด หรือการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาไว้ในอำนาจรัฐ แต่ทำการได้ตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐจะเริ่มต้นได้ ก็ต่อเมื่อคดีได้คลี่คลายไปถึงจุดหนึ่งที่บ่งชี้ว่าคดีมีมูลและมีความน่าเชื่อถืออย่างมากที่อาจจะต้องมีการฟ้องร้องคดีต่อไป และโดยที่ผู้ต้องหา “สิทธิที่จะได้แย้งคัดค้าน” อันเป็นไปตาม “หลักฟังความทุกฝ่าย (audiatur et altera pars)” ดังนั้น เพื่อประสิทธิภาพในการควบคุมอาชญากรรมดังกล่าวกรณีจึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการเรียกหรือออกหมายเรียก หรือการขอให้ศาลหรือผู้พิพากษาออกหมายจับผู้ต้องหาเพื่อดำเนินการต่อไป

สำหรับวัตถุประสงค์การจับบุคคลนั้น ก็เพื่อเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐเป็นสำคัญ และการขังบุคคลก็เพื่อเอาตัวไว้ในอำนาจรัฐเช่นเดียวกัน จึงกล่าวรวมความได้ว่ากรจับกุม การควบคุมตัว หรือการขังก็ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญอย่างเดียวกัน นั่นคือ เป็นการเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐ เพื่อวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ (1) เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างเรียบร้อย (2) เพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดำเนินคดี และ (3) เพื่อประกันการบังคับโทษ

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจเป็นอันมาก คือ การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐนี้ ไม่ใช่เอาตัวไว้เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานหรือของศาล แต่ต้องเป็นการเอาตัวไว้เพราะความจำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้งสามประการตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทว่าให้เกิดความสะดวกสบายในการดำเนินงานขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมอย่างใดไม่ เช่นนี้ในการพิจารณาความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐนั้น แท้จริงก็คือการย้อนไปพิจารณาถึงสาเหตุแห่งการออกหมายจับและเหตุแห่งการออกหมายขังเป็นสำคัญ ซึ่งตามกฎหมายในปัจจุบันถือว่าเป็นเหตุเดียวกันนั่นเอง

สำหรับเหตุแห่งการออกหมายจับหรือการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในเพื่อทำการสอบสวนหรือควบคุมตัวเพื่อประการอื่นใดได้นั้น สามารถแบ่งข้อพิจารณาได้เป็น 2 กรณี ได้แก่ “เหตุที่เป็นเหตุหลัก” และ “เหตุที่เป็นเหตุรอง” กรณี “เหตุที่เป็นเหตุหลัก” กล่าวคือ เหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี เหตุอันควรเชื่อว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน และเหตุอันควรเชื่อว่าจะก่ออันตรายประการอื่น ส่วนกรณี “เหตุที่เป็นเหตุรอง” กล่าวคือ เหตุแห่งความร้ายแรงของความผิด ซึ่งหากแบ่งแยกได้ตามความจำเป็นของสาเหตุหลักและสาเหตุรองแล้ว เราก็จะสามารถพิจารณาได้ว่ากรณีใดถือเป็นกรณี

ที่ถือว่าเป็นความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ดังในบทความเรื่องการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐของ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร ในหนังสือประชาธิปไตยกับการตั้งรังเกียจทางสังคม ที่อธิบายว่า “เมื่อกรณีใด มีเหตุที่เป็นเหตุหลัก” แล้ว การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐย่อมมีความจำเป็นเสมอ และส่งผลว่าการปล่อยตัวชั่วคราว ย่อมกระทำไม่ได้” ซึ่งจากคำอธิบายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า หากในชั้นควบคุมตัวผู้ต้องหาสามารถพิจารณาถึงเหตุผล ที่แท้จริงที่เป็นหลักสำคัญของการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐได้แล้วนั้น ก็จะสามารถพิจารณาถึงความจำเป็นในการ ควบคุมตัวบุคคลไว้ได้โดยคำนึงถึงความจำเป็นอย่างแท้จริงในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ส่วนกรณีใดมีเหตุที่เป็น เหตุรอง หรือเป็นกรณีเกี่ยวกับความรุนแรงของการกระทำความผิด กรณีดังกล่าวนี้ย่อมไม่แน่นอนเสมอไปว่า การดำเนินคดีจะไม่อาจเป็นไปได้โดยเรียบร้อยและจะขัดขวางต่อการมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดำเนินคดี เหตุความ ร้ายแรงของความผิดจึงเป็นเหตุที่เป็นเหตุรอง และส่งผลต่อไปเกี่ยวกับการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราว กล่าวคือ ในกรณี ของเหตุรองนั้น อาจมีการปล่อยตัวชั่วคราวได้ตามสิทธิที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะตามกฎหมายผู้ต้องหา หรือจำเลย ยังคงเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งส่วนนี้คือเนื้อหาของคำกล่าวที่ว่า การปล่อยตัวชั่วคราวเป็นข้อยกเว้นอันสืบเนื่องมาจาก “หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัย (in dubio pro pre)”

นอกจากนี้แล้ว ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร ยังมีความเห็นต่อไปอีกว่า “อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัตินั้น องค์การในระบอบยุติธรรมต่างๆ ของรัฐ (ของประเทศไทย) มักจะไม่ค่อยมีการแยกแยะถึงความเป็นเหตุหลัก และ ความเป็นเหตุรองในการพิจารณาถึงความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ไม่ว่าจะเป็นอย่างพนักงานสอบสวนก็ดี อัยการก็ดี หรือแม้แต่ศาลก็ดี มักจะพิจารณาจากเหตุจากความร้ายแรงของการกระทำความผิด ซึ่งเป็นเหตุรองในการ พิจารณาถึงเหตุในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ หรือ กล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า “ไม่ได้พิจารณาถึงความจำเป็นในการเอา ตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ”

ดังนั้น การนำตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐ จึงจะต้องกระทำด้วยวิธีการที่ละเอียดลออตามเหตุและกรอบ การพิจารณาของกฎหมาย มิเช่นนั้นแล้วการใช้อำนาจอย่างความสำคัญผิดของเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อการพิจารณาการเอาตัว บุคคลไว้ในอำนาจรัฐ อาจก่อความเสียหายที่มีลักษณะเป็นการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหา หรือจำเลย โดยไม่รู้ตัวได้

3) แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการบังคับสูญหาย

แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทรมาณและการกระทำให้บุคคลสูญหาย เป็นความคุ้มครองที่ขยายผลมาจาก หลักสิทธิมนุษยชนและหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งในระดับสากลประเด็นของการทรมาณ (torture) และการบังคับ สูญหาย (enforced disappearance) โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น ถือเป็นละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง เนื่องจาก ในมุมมองของสิทธิมนุษยชน บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะไม่ถูกทรมาณและไม่ถูกบังคับให้สูญหาย และสิทธิดังกล่าวก็ถือว่าเป็น สิทธิที่ไม่อาจถูกพักใช้ได้ (non derogable rights) ของมนุษย์ทุกคน หมายถึง ไม่ว่าในสภาวะสงคราม สภาวะความ ไม่สงบ หรือความไม่มั่นคงใดๆ เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ไม่อาจนำมาอ้างเพื่อกระทำทรมาณหรือทำการบังคับสูญหาย ได้ ทั้งนี้ ภายใต้อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ค.ศ. 2006 (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance 2006 : CED) หรืออนุสัญญา CED ข้อ 2 ได้ให้ความหมายของการบังคับสูญหาย หมายถึง “การจับกุม การคุมขัง การลักพาตัว หรือ การลิดรอนเสรีภาพรูปแบบอื่น ที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่กระทำการภายใต้อำนาจ หรือการสนับสนุน หรือการยอมรับจากรัฐ ตามด้วยการปฏิเสธไม่รับการลิดรอนเสรีภาพดังกล่าว หรือโดยการปกปิด ชะตากรรมหรือที่อยู่ของผู้สูญหาย ทำให้ผู้สูญหายอยู่นอกการคุ้มครองของกฎหมาย”

แนวคิดการคุ้มครองการทรมาณและการกระทำให้บุคคลสูญหาย มีจุดริเริ่มตั้งแต่การถือกำเนิดของแนวคิดว่าด้วย สิทธิของมนุษย์ของสำนักกฎหมายธรรมชาติ ที่เชื่อว่ามนุษย์มีสิทธิตามธรรมชาติเป็นของตนเองติดตัวมาแต่กำเนิด

โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ สำหรับการอธิบายในทางปรัชญาเกี่ยวกับสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ ปรัชญาเมธีกรีก นาม “Heraclitus” ได้พยายามศึกษาค้นคว้าหาความจริงเกี่ยวกับแก่นสารของชีวิตและค้นพบว่า แก่นสารของชีวิตเป็นสิ่งที่มิได้อยู่ในธรรมชาติอันมีจุดหมายปลายทาง ระเบียบและเหตุผลอันแน่นอนซึ่งไม่อาจแปรผันได้ นับเป็นการยืนยันว่ากฎเกณฑ์ซึ่งใช้เป็นตัวควบคุม “แก่นสารของชีวิต” นั้นย่อมมีปรากฏและดำรงอยู่แล้วในธรรมชาติ มิได้เกิดขึ้นจากการบัญญัติหรือเจตจำนงของมนุษย์ผู้มีอำนาจคนใด โดยเป็นกฎเกณฑ์ที่เป็นภาวะวิสัย (Objective) หรือเป็นจริงอยู่เองโดยธรรมชาติซึ่งอยู่นอกและอยู่เหนือโครงสร้างอำนาจรัฐ ซึ่งข้อค้นพบของ “Heraclitus” ดังกล่าวนี้ ได้ถูกนำมาอธิบายและยอมรับเป็นบทหลักการสิทธิมนุษยชนในเวลาต่อมา โดยเฉพาะในประเด็นที่ว่า สิทธิมนุษยชนนี้เป็นสิ่งที่มีติดตัวอยู่แล้วตามธรรมชาติของมนุษย์ หาได้เกิดขึ้นจากการรับรองโดยฝ่ายการเมืองหรือฝ่ายรัฐแต่อย่างใด นอกเหนือจากแนวความคิดของปรัชญาเมธีข้างต้นแล้ว สำนักความคิดที่มีชื่อเรียกว่า “สำนักสโตอิก (Stoic)” ก็ได้พยายามอธิบายถึงสิทธิของมนุษยชนเช่นเดียวกัน โดยมีคติความเชื่อว่า สิทธิของมนุษย์ที่เกิดขึ้นโดยกฎแห่งธรรมชาติ สิทธิเหล่านั้นจะไม่อาจถูกลบล้างลงด้วยกฎที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือก็คือกฎที่สร้างขึ้นโดยผู้ปกครอง ไม่อาจไปกระทบต่อบรรดาสิทธิต่างๆ ของมนุษย์ที่กฎแห่งธรรมชาติได้สร้างขึ้น คติความเชื่อดังกล่าวนี้ เป็นการสร้างแรงต้านอำนาจสมบูรณ์ (Absolute Powers) ของฝ่ายผู้ปกครอง โดยอาศัยกฎเกณฑ์แห่งธรรมชาติมาเป็นเครื่องมือในการคุ้มครองปลดปล่อยการครอบงำจากฝ่ายผู้ปกครอง ข้อค้นพบสำคัญอีกประการหนึ่งในยุคกรีก นั่นคือ การคิดค้นคำว่า “พลเมือง (Citizen)” หรือ “Citoyen” ขึ้น โดยมีกรอธิบายความหมายต่อคำว่า “Citoyen” ไว้ในทำนองที่ว่า ปัจเจกชนมิได้เป็นเพียงบุคคลซึ่งมีหน้าที่และคอยปฏิบัติตามคำสั่งแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็น “พลเมือง” ที่มีสิทธิทางการเมืองด้วย อย่างไรก็ตาม ในนครรัฐกรีกนี้ บุคคลทุกคนมิได้มีฐานะเป็นพลเมืองแห่งนครรัฐกรีกเสมอไป เพราะทาส และคนต่างด้าวไม่ถือว่าเป็นพลเมืองของนครรัฐกรีกในความหมายนี้ จากการถือกำเนิดทางแนวคิดของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในยุคก่อตั้งสำนักกฎหมายธรรมชาตินี้เอง ได้ขยายผลต่อมาสู่ช่วงศตวรรษที่ 20 อันเป็นช่วงเวลาซึ่งประชาคมโลกได้เผชิญหน้ากับสภาวะสงครามที่เรียกว่า “สงครามโลก (World War)” ถึงจำนวน 2 ครั้ง ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้องกล่าวได้ว่าเป็นช่วงระยะเวลาที่สิทธิมนุษยชนได้ถูกย่ำยีและทำลายเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ เนื่องจากอิทธิพลทางความคิดที่เรียกว่า “ลัทธิชาตินิยม (Nationalism)” และ “ลัทธิเหยียดเผ่าพันธุ์ (Xenophobia)” ส่งผลให้การปกครองในรูปแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จ (Autocracy) จึงเข้ามามีอิทธิพลในเชิงทำลายและเผชิญหน้ากับการปกครองในรูปแบบเสรีประชาธิปไตย (Democracy) ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นวงกว้างจากภัยสงคราม และเมื่อสงครามโลกครั้งที่สองได้ยุติลงในปี ค.ศ.1945 ประชาคมโลกได้ประจักษ์ถึงความทารุณโหดร้ายของมหาสงครามที่ได้ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ผู้คนนับหลายล้านชีวิตจนเกิดเป็นปรากฏการณ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การย้ายสิทธิสตรี สิทธิเด็ก ซึ่งบรรดาการกระทำเหล่านี้ล้วนถือเป็นการทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) อย่างชัดเจนกว้างขวาง ทำให้รัฐบาลของประเทศสัมพันธมิตร ต่างเห็นพ้องต้องกันว่าจะต้องแสวงหามาตรการที่เป็นรูปธรรม เพื่อป้องกันมิให้มีการทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นนี้เกิดขึ้นอีก โดยทางออกของคำถามดังกล่าวก็คือ การจัดตั้ง “องค์การสหประชาชาติ (United Nations)” ขึ้นในท้ายที่สุด และรวมถึงการตราปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 กติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 และรวมไปถึงการตราอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการประติบัติ หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. 1984 และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ค.ศ. 2006 มาเป็นลำดับ

4) แนวคิดเกี่ยวกับความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด

การอธิบายความหมายของความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นการกำหนดพฤติการณ์การกระทำในความผิดยาเสพติดว่าพฤติการณ์เช่นใดบ้างที่จะนับว่าเป็นความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งแต่เดิมนั้น

ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีได้ระบุกำหนดเกี่ยวกับ “ความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด” ไว้ จนกระทั่งเมื่อมีการจัดทำร่างประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. .... ซึ่งเสนอโดยกระทรวงยุติธรรมและผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี เพื่อเสนอต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 จึงปรากฏการบรรจุหลักการเกี่ยวกับการกำหนดความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดขึ้นในร่างประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. .... ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดกลไกต่อเนื่องไปสู่มาตรการในการปราบปรามยาเสพติดจากกรณีการกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ในเวลาต่อมาจึงมีการกำหนดนิยามของ คำว่า “ความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด” ไว้ในมาตรา 1 ของร่างประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. .... และเมื่อประมวลกฎหมายยาเสพติดใช้บังคับจึงปรากฏการกำหนดนิยามศัพท์ความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดไว้ในมาตรา 1 ความว่า ความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด หมายความว่า ความผิดเกี่ยวกับการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติด เว้นแต่มีไว้ในครอบครองเพื่อเสพ และให้หมายความรวมถึงการสมคบ สนับสนุน ช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าวด้วย” ดังนั้นกรณีของผู้ค้ายาเสพติด จึงถูกจัดให้อยู่ในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด

1.2 ผลการวิจัยเกี่ยวกับหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา

1) สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือหลัก presumption of innocence มีขึ้นเพื่อเป็นข้อผูกมัดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยปราศจากอคติและปฏิบัติต่อเขาผู้นั้นเยี่ยงผู้บริสุทธิ์ กล่าวคือ การได้รับข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ เพื่อให้เกิดภาระการพิสูจน์จากฝ่ายผู้กล่าวหาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญานั้น เป็นผู้กระทำความผิดจริงโดยการพิพากษาของศาล อันมีวัตถุประสงค์สำคัญของหลักการอยู่ 2 ประการ คือ การป้องกันมิให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องเผชิญหน้าต่อการกล่าวหาทางอาญาที่ผิดพลาด และการจำกัดอำนาจรัฐและคุ้มครองเสรีภาพของประชาชน เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดผลเป็นรัฐตำรวจ หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นหลักการที่ได้รับการบัญญัติไว้โดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 ข้อ 11 (1) ระบุว่า “ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาคดีที่เปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี” นอกจากนี้การรับรองความคุ้มครองตามหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ยังปรากฏในกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (ICCPR) ข้อ 14 2. และอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 6 (2) อีกด้วย ทั้งนี้ ในบริบทของประเทศไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติรับรองหลัก presumption of innocence ไว้เช่นเดียวกัน โดยมาตรา 29 วรรคสอง

2) สิทธิที่จะได้รับการดำเนินคดีโดยรวดเร็วและเป็นธรรม

เจตนารมณ์ความคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอาญาด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม เป็นผลโดยตรงมาจาก “หลักการเป็นประธานในคดี (Process Subject)” ที่ใช้บังคับในระบบการพิจารณาแบบกล่าวหา (Accusatorial System) กล่าวคือ ให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย ได้มีสิทธิในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ มิใช่ผู้ต้องหาหรือจำเลยอยู่ในฐานะ “กรรมแห่งคดี (Process Object)” ที่จะต้องถูกชักพอกจากฝ่ายรัฐตามแนวคิดการพิจารณาคดีในระบบไต่สวน (Inquisitorial System) ซึ่งจากหลักการเป็นประธานในคดีดังกล่าว ส่งผลให้จำเลยจะต้องมาปรากฏตัวอยู่ต่อหน้าศาล หรือต่อหน้าผู้พิพากษาและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อที่จะรักษาสิทธิในการต่อสู้คดีของตนได้อย่างครบถ้วนและทัดเทียมกับฝ่ายรัฐ ดังนั้น หากไม่มีประธานในคดีแล้วการดำเนินกระบวนการพิจารณาจะไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ ซึ่งตามกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ได้บัญญัติในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิที่จะได้รับการดำเนินคดีอาญาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมไว้ในข้อ 14 (3) ดังนี้ (1) สิทธิที่จะได้รับแจ้งสภาพและข้อหาแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหาโดยพลันและละเอียดในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้ (ข้อ 14(3)(a)) (2) สิทธิที่จะ

มีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อสู้คดีและติดต่อกับทนายความได้ตามความประสงค์ของตน (ข้อ 14(3)(b)) (3) สิทธิได้รับการพิจารณาโดยปราศจากการชักข้ออย่างไม่เป็นธรรม (ข้อ 14(3)(c)) สำหรับกรณีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รับรองสิทธิประการนี้ไว้โดยทางอ้อมผ่านระบบการบริหารงานยุติธรรม ในมาตรา 68 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพเป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

3) สิทธิที่จะพบศาลภายหลังถูกจับและควบคุมตัว

สิทธิที่จะพบศาลภายหลังถูกจับและควบคุมตัว มีการรับรองไว้ในกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (ICCPR) ในข้อ 9 วรรคสาม นัยว่า “บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา จะต้องถูกนำตัวโดยพลันไปยังศาลหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้อำนาจทางตุลาการ และจะต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควร หรือได้รับการปล่อยตัวไป มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องควบคุมบุคคลที่รอการพิจารณาคดี แต่ในการปล่อยตัวอาจกำหนดให้มีการประกันว่าจะมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดีในขั้นตอนอื่นของกระบวนการพิจารณา และจะมาปรากฏตัวเพื่อการบังคับตามคำพิพากษา เมื่อถึงวาระนั้น” สำหรับการให้ความสำคัญต่อกระบวนการนำตัวผู้ถูกจับไปปรากฏตัวต่อหน้าศาลโดยเร็วนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Human Rights Committee) ได้ให้เหตุผลของการที่จะต้องนำตัวผู้ถูกจับไปพบศาลว่า “การให้นำตัวผู้ถูกจับกุมไปยังศาลโดยไม่ชักช้า มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำที่มิชอบกับผู้ถูกจับกุม” และ “การนำผู้ถูกจับไปปรากฏตัวต่อหน้าศาลเพื่อให้ศาลสามารถตรวจสอบการปฏิบัติ ของเจ้าหน้าที่ต่อผู้ถูกควบคุมตัวในระหว่างการถูกควบคุมตัวได้” จากเหตุผลดังกล่าวจึงเท่ากับกระบวนการในการนำตัวผู้ถูกจับไปปรากฏตัวต่อศาลซึ่งเป็นอำนาจตุลาการโดยพลัน เป็นหลักประกันสิทธิของผู้ถูกจับว่าจะไม่ถูกควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐโดยมิชอบด้วยกฎหมายและมีอำนาจตุลาการเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่อีกทางหนึ่ง ในการนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ได้อธิบายความหมายของคำว่า “โดยพลัน” ตามกรณีวิญญูหมายถึง เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องนำตัวผู้ถูกจับและถูกควบคุมตัวไปพบศาลภายใน 48 ชั่วโมง (2 วัน) นับจากเวลาที่ถูกจับกุม ซึ่งการตีความข้อกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นมาจากคดีพิพาทระหว่างประชาชนผู้ถูกจับกับเจ้าหน้าที่รัฐของสาธารณรัฐเบลารุส ในคดี Communication No. 1787/2008, Kovsh v. Belarus จากบทวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนในคดี Communication No. 1787/2008, Kovsh v. Belarus ดังกล่าว จึงยึดถือเป็นหลักการสากลว่า รัฐสามารถใช้อำนาจในการควบคุมตัวผู้ถูกจับได้ แต่กระนั้นเจ้าหน้าที่รัฐจะต้องนำตัวผู้ถูกจับ หรือผู้ถูกควบคุมตัวไปพบและปรากฏตัวต่อศาลภายในระยะเวลา 48 ชั่วโมง นับตั้งแต่เวลาจับกุมตัว

1.3 ผลการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการกฎหมายเพื่อการป้องกันการบังคับสูญหาย

1) กฎหมายของประเทศไทย

(1) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 กฎหมายฉบับนี้มีเจตนารมณ์ เพื่อยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายควบคู่กับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยให้สอดคล้องกับอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. 1984 และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ ค.ศ. 2006 ในทางรายละเอียดของข้อกฎหมายนั้น พระราชบัญญัติฉบับนี้จะมุ่งเน้นเพื่อการป้องกัน ปราบปราม และเยียวยาเป็นสำคัญ ดังนี้

กรณีมุ่งเน้นการป้องกัน กล่าวคือ ไม่ให้เจ้าหน้าที่รัฐกระทำการทรมาน หรือกระทำการที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อประชาชน หรือเรียกกันในภาษาสังคมทั่วไปว่า “การอุ้มหาย”

กรณีมุ่งเน้นการปราบปราม กล่าวคือ หากเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำผิดโดยเจตนา กฎหมายจะกำหนดให้เจ้าหน้าที่รัฐที่ปรากฏการกระทำทรามาน หรือกระทำการที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือเกิดกรณีการบังคับสูญหาย จะต้องถูกดำเนินคดีและถูกลงโทษไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ในสังกัดหน่วยงานใดก็ตาม

กรณีการเยียวยา กล่าวคือ ประชาชนที่ถูกเจ้าหน้าที่รัฐทรามาน หรือถูกกระทำอย่างโหดร้ายอำยัคคีศรีความเป็นมนุษย์ และรวมถึงญาติและครอบครัวของผู้ถูกกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐ นอกจากมีสิทธิได้รับค่าเสียหายจากรัฐ ยังมีสิทธิได้รับการเยียวยาประการอื่น อาทิ การฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ เป็นต้น

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรามานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 กำหนดมาตรการกฎหมายเพื่อป้องกันการทรามานและการกระทำให้บุคคลสูญหายไว้ในมาตรา 22 เป็นสำคัญ ความว่า

“ในการควบคุมตัว เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในขณะที่จับและควบคุม จนกระทั่งส่งตัวให้พนักงานสอบสวนหรือปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวไป เว้นแต่ มีเหตุสุดวิสัยที่ไม่สามารถกระทำได้ ก็ให้บันทึกเหตุขึ้นเป็นหลักฐานไว้ในบันทึกการควบคุมตัว

การควบคุมตัวตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบแจ้งพนักงานอัยการและนายอำเภอในท้องที่ที่มีการควบคุมตัวโดยทันที สำหรับในกรุงเทพมหานครให้แจ้งพนักงานอัยการ และผู้อำนวยการสำนักงานการสอบสวน และนิติการ กรมการปกครอง หากผู้รับแจ้งเห็นว่ามีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการทรามาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรืออำยัคคีศรีศรีความเป็นมนุษย์ หรือการกระทำให้บุคคลสูญหาย ให้ผู้รับแจ้งดำเนินการตามมาตรา 26 ต่อไป”

ทั้งนี้ รายละเอียดของวิธีการเพื่อการป้องกันการทรามานและการบังคับบุคคลสูญหาย ตามที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรามานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 กำหนดไว้จะปรากฏอยู่ “ในชั้นจับกุมควบคุมตัว” ซึ่งกำหนดขั้นตอนไว้ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การบันทึกภาพและเสียง กล่าวคือ ในการควบคุมตัว เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบ ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในขณะที่จับและควบคุมจนกระทั่งส่งตัวให้พนักงานสอบสวน หรือปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวไป เว้นแต่ มีเหตุสุดวิสัยที่ไม่สามารถกระทำได้ ก็ให้บันทึกเหตุขึ้นเป็นหลักฐานไว้ในบันทึกการควบคุมตัว

ขั้นตอนที่ 2 การแจ้งการจับกุมควบคุมไปยังเจ้าหน้าที่รัฐอื่นในพื้นที่ ดังนี้

(ก) กรุงเทพมหานคร ให้แจ้งบุคคล 2 คน ได้แก่ พนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสำนักงานการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง

(2) ต่างจังหวัด ให้แจ้งบุคคล 2 คน คือ พนักงานอัยการ และนายอำเภอในท้องที่ที่มีการควบคุมตัว

อนึ่ง ในการควบคุมตัวตามอำนาจแห่งกฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบผู้นั้น จะต้องบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกควบคุมตัวไว้ด้วย ตามกรณีความคุ้มครองที่รับรองไว้โดยมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยอย่างน้อยต้องมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้ (1) ข้อมูลอัตลักษณ์เกี่ยวกับผู้ถูกควบคุมตัว เช่น ชื่อ นามสกุล หรือตำหนิรูปพรรณ (2) วัน เวลา และสถานที่ของการถูกควบคุมตัว และข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ทำการควบคุมตัว ในกรณีที่มีการย้ายสถานที่ดังกล่าว จะต้องระบุถึงสถานที่ปลายทางที่รับตัวผู้ถูกควบคุมตัว รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบการย้ายนั้น (3) คำสั่งที่ทำให้มีการควบคุมตัว และเหตุแห่งการออกคำสั่งนั้น (4) เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ออกคำสั่งให้ควบคุมตัว (5) วัน เวลา และสถานที่ของการปล่อยตัวผู้ถูกควบคุมตัว และผู้มารับตัวผู้ถูกควบคุมตัว (6) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ถูกควบคุมตัว ก่อนถูกควบคุมตัว และก่อนการปล่อยตัว ในกรณีที่ผู้ถูกควบคุมตัวถึงแก่ความตายระหว่างการควบคุมตัว จะต้องระบุถึงสาเหตุแห่งการตายและสถานที่เก็บศพ (7) ข้อมูลอื่น ๆ ที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรามานและการกระทำให้บุคคลสูญหายกำหนด เพื่อป้องกันการทรามาน การกระทำที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรืออำยัคคีศรีศรีความเป็นมนุษย์ หรือการกระทำให้บุคคลสูญหาย นอกจากนี้ กฎหมายยังรับรองสิทธิให้แก่ครอบครัวญาติ ในฐานะเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยชอบด้วยกฎหมายกับผู้ถูกควบคุมตัว มีสิทธิร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการบันทึกข้อมูลผู้ถูกควบคุมตัวการ เพื่อให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกควบคุมตัวตามกรณีข้างต้นได้

---คลังเอกสารงานวิจัย (SRU Intellectual Repository)---

อีกประการหนึ่งด้วย (มาตรา 24 วรรคหนึ่ง) ในกรณีนี้ หากปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิเสธที่จะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกควบคุมตัว ผู้ร้องขอมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลที่ตนเองมีภูมิลำเนา ศาลอาญา หรือศาลจังหวัดแห่งท้องที่ที่เชื่อว่ามีการทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือพบเห็นผู้ถูกกระทำให้สูญหายครั้งสุดท้าย แล้วแต่กรณี เพื่อให้ศาลสั่งเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้อีกด้วย (มาตรา 24 วรรคสอง) ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่ให้เปิดเผยข้อมูล ผู้ร้องขออาจอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ได้อีกชั้นหนึ่ง และให้คำสั่งศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด (มาตรา 24 วรรคท้าย)

กล่าวสรุปในภาพรวมได้ว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 เป็นกฎหมายที่มุ่งเข้ามาควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่นั้นไปพร้อมกับการปกป้องสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ผู้ที่ถูกควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันและเป็นหลักประกันสิทธิว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐจะไม่ฉวยโอกาสจากการปฏิบัติหน้าที่กระทำการทรมาน หรือกระทำการอันเป็นกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือการกระทำที่เป็นการบังคับบุคคลสูญหาย หากปรากฏการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ญาติซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยชอบธรรมของบุคคลผู้ถูกกระทำนั้น ย่อมใช้สิทธิตามกฎหมายฉบับนี้เพื่อแจ้งเหตุการณ์การกระทำทรมานหรือการบังคับบุคคลสูญหายของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ในฐานะที่เป็นผู้เสียหายได้โดยชอบ

(2) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 นับเป็นกฎหมายที่มุ่งอธิบายถึงหลักเกณฑ์วิธีการในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในคดีอาญาเสพติด กล่าวได้ว่าเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ (procedure law) ที่เกี่ยวเนื่องกับมาตรการกฎหมายของประมวลกฎหมายอาญาเสพติด พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 2 โดยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 ได้กำหนดรายละเอียดด้านอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานและกระบวนการเกี่ยวกับกรดำเนินการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. อันเป็นประเด็นข้อกฎหมายไว้ กล่าวคือ เพื่อดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้กรรมการ ป.ป.ส. เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีหน้าที่และอำนาจ (มาตรา 11/1) ดังต่อไปนี้ (1) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามียาเสพติด หรือมีบุคคลซึ่งมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหลบซ่อนอยู่ หรือมีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ บุคคลนั้นจะหลบหนีไป หรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม (2) ค้นบุคคลหรือยานพาหนะใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (3) ค้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (4) จับกุมบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (5) ยึดหรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่ได้รับมาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ (6) ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นกรณีเร่งด่วน ก่อนดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน แล้วรายงานให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในเจ็ดวันเพื่อดำเนินการตามอนุมาตรา (7) ต่อไป (7) ตรวจสอบทรัพย์สิน ยึดหรืออายัดทรัพย์สิน ตามที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินตาม

ประมวลกฎหมายยาเสพติดหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมอบหมาย แล้วแต่กรณี (8) สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (9) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการใด ๆ มาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งบัญชี ข้อมูล เอกสาร หรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา

นอกจากนี้ ในกรณีของความจำเป็นและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใด ซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งได้รับอนุมัติจากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นหนังสือ จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้ด้วย (มาตรา 11/5) ทั้งนี้ การจะสั่งการอนุญาต กฎหมายกำหนดให้ศาลพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผล และความจำเป็น ดังต่อไปนี้ (1) มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (2) มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว (3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิผลมากกว่าได้ อนึ่ง การอนุญาตตามกรณีข้างต้น ให้ศาลสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกิน 90 วัน โดยกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งดังกล่าวจะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย (ตามมาตรา 11/5) ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

ในประเด็นของอำนาจในการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐนั้น เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการตามมาตรา 11/1 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 ให้ถือว่ากรรมการ ป.ป.ส. เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจตามมาตรา 11/1 (4) คือ จับกุมบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และให้มีหน้าที่และอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร (มาตรา 11/6) โดยให้มีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับตามมาตรา 11/1 (4) ซึ่งกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติดไว้ เพื่อทำการสืบสวนสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกิน 3 วัน (72 ชั่วโมง) ซึ่งเมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวหรือก่อนนั้นตามที่เห็นสมควร ให้ส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ โดยมีให้ถือว่าการควบคุมผู้ถูกจับดังกล่าวเป็นการควบคุมของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแต่อย่างใด หรือก็คือ มิให้ถือเป็นเวลาในการควบคุมตัวของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งกระทำได้อีกไม่เกิน 48 ชั่วโมง

กล่าวสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 มุ่งหมายให้เจ้าพนักงาน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. ให้มีอำนาจในการควบคุมอาชญากรรมยาเสพติดเป็นสำคัญ ซึ่งอำนาจที่ชี้ให้เห็นเด่นชัดอย่างมาก ก็คือ อำนาจในการควบคุมตัวไว้ ณ ที่ใดก็ได้ เป็นเวลาถึง 72 ชั่วโมง แล้วจึงนำส่งตัวไปยังพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในเขตอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป

2) กฎหมายต่างประเทศ

(1) สาธารณรัฐฝรั่งเศส

ตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสในขั้นตอนของการสอบสวนคดีอาญา เจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะสามารถทำหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาได้ จะต้องเป็น “ตำรวจฝ่ายคดี” มิใช่ “ตำรวจฝ่ายปกครอง” เพราะการสอบสวนคดีอาญา เป็นอำนาจหน้าที่เฉพาะของหน่วยสอบสวนคดีอาญา ที่เรียกว่า “Police Judiciaire” โดยการสอบสวนของตำรวจฝ่ายคดีนี้ จะอยู่ภายใต้การควบคุมของพนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษาไต่สวน

ในประเด็นของอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในอำนาจรัฐ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 63 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐบัญญัติ ฉบับที่ 2002-307 ลงวันที่ 4 มีนาคม ค.ศ. 2002 มาตรา 2 JORF ลงวันที่ 5 มีนาคม ค.ศ. 2002 บัญญัติเป็นหลักการสำคัญไว้ กล่าวคือ กรณีมีเหตุความจำเป็นในการสอบสวน เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีอาญาควบคุมบุคคลทุกคนที่มีเหตุผลประการหนึ่ง หรือหลายประการ อันสมควรสงสัยว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด หรือพยายามจะกระทำความผิด โดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี จะต้องแจ้งการควบคุมตัวดังกล่าวต่อพนักงานอัยการ และบันทึกการดำเนินการดังกล่าวตั้งแต่ที่เริ่มการควบคุมบุคคล ทั้งนี้ ผู้ถูกควบคุมตัว ไม่อาจถูกควบคุมตัวไว้เกินกว่า 24 ชั่วโมง และจะต้องควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ ณ สถานที่ตรวจ ไม่อาจนำพาไปควบคุมตัว หรือทำการสอบสวนคดีที่อื่นได้

อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาควบคุมตัวที่กล่าวนี้ อาจขยายออกไปได้อีก 24 ชั่วโมง รวมเป็นระยะเวลาไม่เกิน 48 ชั่วโมงได้เช่นกัน แต่จะดำเนินการควบคุมตัวภายใต้ระยะเวลาที่ขยายนี้ได้ ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากพนักงานอัยการแห่งสาธารณรัฐ หรือผู้พิพากษาไตสวน ในการนี้พนักงานอัยการแห่งสาธารณรัฐ หรือผู้พิพากษาไตสวน อาจมีคำสั่งอนุญาตก็ต่อเมื่อมีการนำตัวบุคคลผู้ถูกควบคุมตัว มาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษาไตสวน เสียก่อน สำหรับการขอต่อระยะเวลาการควบคุมตัวนี้ จะต้องแสดงเหตุผลความจำเป็นในการสอบถาม เว้นแต่ในกรณีที่มีคำวินิจฉัยเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการแสดงเหตุผลแห่งคำวินิจฉัยว่าไม่ต้องนำตัวบุคคลดังกล่าวนี้มาปรากฏตัว

มีข้อสังเกตว่า การควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ปรากฏกรณีข้อยกเว้นของหลักเกณฑ์ในการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐซึ่งเป็นหลักทั่วไปอยู่เช่นกัน โดยจะนำข้อยกเว้นพิเศษที่กล่าวนี้ มาใช้บังคับแก่กรณีความร้ายแรงเท่านั้น การดังกล่าวนี้เป็นไปตามการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยรัฐบัญญัติแปรเบง ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 2004 ได้กำหนดระยะเวลาการควบคุมตัวพิเศษที่อาจขยายระยะเวลาการควบคุมตัวออกไปได้ถึง 96 ชั่วโมง หรือ 4 วัน สำหรับความผิดอาญาบางประเภทที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 706-73 ดังต่อไปนี้ (1) ความผิดอุกฤษฏ์โทษฐานฆ่าผู้อื่น ซึ่งกระทำโดยองค์กรอาชญากรรม ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 221-4 अनु 8 (2) ความผิดอุกฤษฏ์โทษฐานทรามและการกระทำที่ป่าเถื่อน โหดร้าย ซึ่งกระทำโดยองค์กรอาชญากรรม ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 222-4 (3) ความผิดอุกฤษฏ์โทษและมั่วซมิมโทษฐานค้ายาเสพติด ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 222 - 34 ถึงมาตรา 222-40 อนึ่ง ข้อยกเว้นการควบคุมตัวดังกล่าวนี้ อาจได้รับการขยายระยะเวลาออกไปถึง 6 วัน หรือ 144 ชั่วโมง ถ้าเป็นกรณีเพื่อความจำเป็นในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับการก่อการร้าย เมื่อปรากฏว่ามีภัยความเสี่ยที่จะเกิดการก่อการร้ายขึ้น แต่ไม่ว่าอย่างไร การควบคุมตัวบุคคลไว้ในระยะเวลาพิเศษที่กล่าวนี้ ก็ยังคงต้องตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าจะต้องแจ้งการควบคุมตัวดังกล่าวต่อพนักงานอัยการแห่งสาธารณรัฐ หรือผู้พิพากษาไตสวน และจะต้องบันทึกการดำเนินการดังกล่าวตั้งแต่ที่เริ่มการควบคุม และจะต้องนำตัวผู้ถูกควบคุมตัวมาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาไตสวนด้วย

ในกรณีของผู้เยาว์ กฎหมายได้มีหลักเกณฑ์ของการใช้มาตรการควบคุมตัวขึ้นเป็นการเฉพาะ โดยยึดโยงอยู่กับอายุของผู้เยาว์เป็นสำคัญ ซึ่งรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในมาตรา 4 แห่งรัฐกฤษฎีกา ลงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1945 ว่าด้วยผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือผู้เยาว์ แก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐบัญญัติแปรเบง ฉบับที่ 1 และ 2 (la loi Perben letl) กฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติถึงกำหนดระยะเวลาและวิธีการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือผู้เยาว์ไว้ตามช่วงอายุของผู้กระทำความผิด มีสาระสำคัญ ดังนี้ (1) เด็กอายุไม่ถึง 10 ปี ไม่สามารถใช้มาตรการควบคุมตัว หรือการกักตัวใดๆ ได้ (2) เด็กอายุ 10 - 13 ปี ไม่สามารถใช้การควบคุมตัวผู้เยาว์ได้ แต่อาจใช้การกักตัวเด็กนั้นไว้ในสถานี่ตำรวจได้ ทั้งนี้ เพื่อความจำเป็นในการสอบถาม โดยจะต้องได้รับอนุญาตและอยู่ภายใต้การควบคุมของตุลาการ ในกรณีที่เป็นความผิดอุกฤษฏ์โทษ หรือมั่วซมิมโทษ ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างต่ำ 5 ปี โดยสามารถกักตัวเด็กไว้ได้ไม่เกิน 12 ชั่วโมง และในกรณีที่เป็นความผิดอุกฤษฏ์โทษ หรือมั่วซมิมโทษซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างต่ำ 7 ปี สามารถกักตัวเด็กเพิ่มได้อีกไม่เกิน 12 ชั่วโมง โดยการขออนุญาตต่อตุลาการ (3) เด็กอายุ 13 - 16 ปี สามารถใช้การควบคุมตัวได้ ภายใต้ระยะเวลาไม่เกิน

24 ชั่วโมงและอาจร้องขอต่อตุลาการ เพื่อขอขยายระยะเวลาการควบคุมตัวได้อีก 24 ชั่วโมง แต่จะใช้ได้แก่กรณี ถ้าความผิดนั้นมีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป แต่จะต้องนำตัวผู้เยาว์นั้น มาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานอัยการ หรือ ผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่ไต่สวนคดีนั้น (4) ผู้เยาว์อายุ 16 - 18 ปีให้นำหลักเกณฑ์เดียวกับผู้บรรลุนิติภาวะมาใช้บังคับ

กล่าวสรุปได้ว่า อำนาจควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ระยะเวลาตั้งต้นจะเริ่มที่การ ควบคุมตัวไว้ได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง โดยจะต้องแจ้งการควบคุมตัวดังกล่าวต่อพนักงานอัยการ และบันทึกการดำเนินการ ดังกล่าวตั้งแต่ที่เริ่มการควบคุม โดยการควบคุมตัวที่กล่าวอาจขยายระยะเวลาออกไปได้อีก 24 ชั่วโมง รวมเป็น 48 ชั่วโมง แต่กระนั้นจะต้องนำตัวผู้ถูกควบคุมตัวมาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาไต่สวนด้วย จึงจะทำการพิจารณาอนุญาตให้ขยายระยะเวลาการควบคุมตัวบุคคลต่อไปได้ ส่วนการควบคุมตัวบุคคลที่มากกว่า 48 ชั่วโมงนั้น จะต้องเป็นกรณีความผิดเฉพาะที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้นจึงจะดำเนินการควบคุมตัวไว้ได้ แต่ก็ตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า จะต้องแจ้งการควบคุมตัวดังกล่าวต่อพนักงานอัยการแห่งสาธารณรัฐ และบันทึกการดำเนินการดังกล่าวตั้งแต่ที่เริ่มการ ควบคุม และจะต้องนำตัวผู้ถูกควบคุมตัวมาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษาไต่สวนด้วย หากใช้จะควบคุม ตัวบุคคลได้ตามอำเภอใจ หรือ ณ ที่ใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้องค์กรในกระบวนการยุติธรรมอื่นทราบการนั้น

(2) ญี่ปุ่น

ในประเทศญี่ปุ่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในประเด็นของการจับกุมและควบคุมตัวเพื่อการ สอบสวนคดีนั้นกฎหมายกำหนดให้กระทำได้ก็แต่โดยอาศัยหมายจับซึ่งออกโดยศาลเป็นสำคัญ ผ่านการร้องขอของ เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานอัยการ แต่ทั้งนี้ กฎหมายได้กำหนดเหตุยกเว้นไว้ 2 กรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือพนักงาน อัยการสามารถจับตัวบุคคลได้โดยไม่ต้องอาศัยหมายจับ ได้แก่ การจับในความผิดซึ่งหน้า (Flagrant Offence) และการจับในกรณีเร่งด่วน (Emergency Arrest) ที่มีพยานหลักฐานเพียงพอ อันเชื่อได้ว่าผู้จะถูกจับได้กระทำความผิด ที่มีโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต การจำคุกตลอดชีวิตหรือโทษจำคุกมากกว่า 3 ปีขึ้นไป และเป็นกรณีที่ไม้อาจจะขอ หมายจากศาลได้ทันทั้งนี้

สำหรับกรณีการจับกุมกรณีเร่งด่วน (Emergency Arrest) นี้ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของญี่ปุ่น ได้กำหนดลักษณะพิเศษไว้เป็นการเฉพาะ กล่าวคือ นอกเหนือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ (Judicial police official) สามารถ ทำการจับกุมตัวบุคคลโดยอาศัยเหตุเร่งด่วนได้แล้ว พนักงานอัยการเอง หรือผู้ช่วยพนักงานอัยการ ก็มีอำนาจในการจับ ผู้ต้องหาโดยอาศัยเหตุกรณีเร่งด่วนนี้ได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการจับกุมตัวบุคคลในกรณีเร่งด่วนนี้แล้ว พนักงาน อัยการสามารถควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้เพื่อการสอบสวนคดี ได้เพียงไม่เกิน 48 ชั่วโมง และจะต้องดำเนินการให้ได้มาซึ่ง หมายควบคุมตัวในทันทีที่กระทำได้ ซึ่งหากไม่สามารถออกหมายควบคุมได้ภายในกำหนดเวลาดังกล่าว จะต้องปล่อยตัว ผู้ถูกจับไปในทันทีเช่นกัน มีข้อสังเกตว่า ด้วยข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมตัว ที่กล่าว เพื่อการนี้ทางปฏิบัติพนักงานอัยการจะให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ เลือกใช้วิธีการสืบสวนโดยอาศัยความร่วมมือ จากผู้ต้องสงสัยผ่านกระบวนการเรียกตัวผู้ต้องสงสัยมาพบที่สถานีตำรวจเพื่อสอบปากคำ โดยไม่มีการออกหมายเรียก หรือขอออกหมายจับจากศาลแต่อย่างใด ทั้งนี้ ก็เพื่อหลีกเลี่ยงเงื่อนไขด้านระยะเวลาจากเหตุจับกุมตัวโดยไม่มีหมายจับ มาเพื่อดำเนินการสอบสวนคดีนั้นเอง ในทางกลับกัน หากมีการจับกุมผู้ต้องสงสัยมาแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้อง ดำเนินการตั้งข้อหาและแจ้งสิทธิในการพบและปรึกษานายความให้แก่ผู้ถูกจับทราบ พร้อมกับเปิดโอกาสให้ผู้ถูกจับ อธิบายโต้แย้งข้อกล่าวหาและทำการสอบสวนคดีอย่างรวดเร็ว โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าพนักงานผู้มิอำนาจสอบสวน อื่น ๆ อาทิ เจ้าพนักงานธุรการอัยการ (Kensatsu Jitsu mukun) เป็นต้น จะต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงาน อัยการภายใน 48 ชั่วโมง นับจากการจับตัวผู้ต้องหา

เมื่อพนักงานอัยการรับสำนวนการสอบสวนมาสู่การพิจารณาแล้ว จะต้องดำเนินการพิจารณาในขั้นต้น โดยเร่งด่วนว่า มีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวผู้ถูกจับกุมไว้ก่อนฟ้องคดี (Pre-indictment detention) หรือไม่ หากเห็น ว่ามีความจำเป็น พนักงานอัยการสามารถที่จะยื่นคำร้องให้ศาลออกหมายควบคุมตัวดังกล่าวได้ภายใน 24 ชั่วโมง

หลังจากได้รับตัวผู้ถูกจับมาจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือภายใน 48 ชั่วโมงเมื่อมีการจับกุมตัวโดยพนักงานอัยการ เพื่อการตั้งกล่าวนี ศาลจะพิจารณาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตควบคุมตัวผู้ถูกจับกุมไว้ก่อนฟ้องคดี (Pre-indictment detention) จากเหตุดังต่อไปนี้ 1) ผู้ต้องหาไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง 2) มีเหตุผลน่าเชื่อว่าผู้ต้องหาจะทำลายพยานหลักฐาน หรือ 3) มีเหตุผลน่าเชื่อว่าผู้ต้องหาอาจจะหลบหนี หากศาลมีคำสั่งอนุญาตเพื่อออกหมายควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ก่อนฟ้องคดี (Pre-indictment detention) ก็จะกำหนดระยะเวลาการควบคุมตัวไว้โดยประมาณครั้งละไม่เกิน 10 วัน หากครบกำหนดระยะเวลาที่ระบุไว้แล้วแต่การสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น หรือหากพนักงานอัยการยังไม่สามารถฟ้องคดีได้ทันภายในระยะเวลาตามที่ระบุไว้ในหมายควบคุมตัว พนักงานอัยการสามารถร้องขอขยายระยะเวลาการควบคุมตัวออกไปอีกได้ แต่กระนั้น ระยะเวลาที่พนักงานอัยการจะดำเนินการสอบสวนและพิจารณาสั่งฟ้องคดีเมื่อรวมกันแล้วจะต้องไม่เกิน 23 วัน ซึ่งการควบคุมตัวตามหมายควบคุมตัวนี้ จะต้องกระทำการควบคุมตัวไว้ที่ห้องขังของสำนักงานตำรวจ (Police Jail) เป็นสำคัญ โดยในช่วงระยะเวลาของการควบคุมตัวตามหมายดังกล่าว ผู้ต้องหาจะไม่มีสิทธิในการขอประกันตัวเพื่อปล่อยตัวชั่วคราว (Bail) แต่หากภายหลังที่พนักงานอัยการดำเนินการฟ้องคดีไปแล้ว จำเลยจะมีสิทธิที่จะร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวต่อศาลได้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐของญี่ปุ่น กฎหมายกำหนดให้ควบคุมตัวผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวนไว้เพียง 48 ชั่วโมง และไม่สามารถขยายระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาในชั้นของพนักงานสอบสวนได้อีก ซึ่งจะแตกต่างไปจากชั้นสั่งคดีที่อาจร้องขอต่อศาลให้มีการขยายระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในอำนาจรัฐได้ ครั้งละไม่เกิน 10 วัน แต่กระนั้นไม่ว่าจะอย่างไรแล้ว ระยะเวลาที่พนักงานอัยการดำเนินการสอบสวนและพิจารณาสั่งฟ้องคดี เมื่อรวมกันแล้วจะต้องไม่เกิน 23 วัน

2. อภิปรายผล

จากข้อมูลการศึกษาที่ได้ค้นพบ สามารถนำมากำหนดเป็นการวิเคราะห์และอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1) วิเคราะห์ผลกระทบต่อหลักประกันสิทธิของบุคคลในคดีอาญาจากการใช้อำนาจควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐโดยเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในคดีความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด

อำนาจควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐโดยเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในคดีความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ปรากฏการรับรองอำนาจไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิดยาเสพติด พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 ในมาตรา 11/6 กล่าวคือ ให้มีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับซึ่งกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติดไว้ เพื่อทำการสืบสวนสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกิน 3 วัน (72 ชั่วโมง) เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวหรือก่อนนั้นตามที่จะเห็นสมควร ให้ส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ โดยมีให้ถือว่าการควบคุมผู้ถูกจับดังกล่าว เป็นการควบคุมของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแต่อย่างใด หรือก็คือมิให้ถือเป็นเวลาในการควบคุมตัวของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งกระทำได้อีกไม่เกิน 48 ชั่วโมง รวมระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาในคดียาเสพติดความผิดร้ายแรงได้สูงสุดไม่เกิน 5 วัน (120 ชั่วโมง) จากการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐในคดีความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดนี้ จากการศึกษา พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิดยาเสพติด พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 มาตรา 11/6 วรรคหนึ่ง ไม่ปรากฏการบัญญัติกำหนดถึงรายละเอียดด้านสถานที่และวิธีการในการควบคุมตัวบุคคล และไม่ปรากฏการให้ร้องขอให้มีการอนุญาตจากศาลเพื่อการควบคุมตัวบุคคลในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดไว้แต่อย่างใด และนอกจากนี้ ก็ไม่ปรากฏบทบัญญัติในการป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหายไว้อีกเช่นกัน ทำให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ที่จับกุมควบคุมตัวผู้ต้องหาในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด สามารถนำพาตัวบุคคลนั้นไปยังแห่งหนใดก็ได้โดยไม่ต้องร้องขอการอนุญาตจากศาล ทำให้ไม่จำเป็นต้องนำตัวผู้ถูกควบคุมตัวไปสอบปากคำเพื่อขยายผลทางคดียาเสพติด ณ สถานีตำรวจ หรือหน่วยงานราชการในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือ

สำนักทำการของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. แต่อย่างไรก็ตาม จากปัจจัยเหตุที่กล่าวมานี้ การบังคับใช้อำนาจของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในการควบคุมผู้ต้องหาในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดไว้ในอำนาจรัฐได้นานถึง 3 วัน (72 ชั่วโมง) จึงไม่มีหลักประกันสิทธิให้แก่ผู้ต้องหา หรือผู้ถูกควบคุมตัวอย่างเหมาะสมเพียงพอ

2.2) วิเคราะห์แนวทางการกำหนดระยะเวลาการควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด

จากที่ผู้ศึกษาได้ค้นพบประเด็นข้อกฎหมายที่นำมาใช้ในการควบคุมตัวบุคคลของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ที่มีกระบวนการที่สามารถรักษาสสมดุลระหว่างการควบคุมอาชญากรรมตามทฤษฎี crime control และการควบคุมการใช้อำนาจรัฐเพื่อลดทอนผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตามทฤษฎี due process ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ มีการถ่วงดุลการใช้อำนาจในการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จากองค์กรภายนอกอื่น ได้แก่ พนักงานอัยการ และผู้พิพากษาไต่สวน โดยเฉพาะเมื่อเกิดกรณีมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ในอำนาจรัฐที่มีระยะเวลา ยาวนานเกินไปกว่า 24 ชั่วโมง โดยกำหนดระยะเวลาที่สามารถขยายเวลาการควบคุมตัวออกไปได้ตามพฤติการณ์ ความร้ายแรงแห่งคดีที่แตกต่างกันไป โดยเริ่มต้นระยะเวลาที่สามารถขยายออกไปได้ ตั้งแต่ 48 ชั่วโมง (2 วัน) ไปจนกระทั่ง 144 ชั่วโมง (6 วัน) โดยจะต้องทำการควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ ณ สถานีตำรวจ และจะต้องนำตัวบุคคลนั้น มาปรากฏตัวต่อพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาไต่สวนก่อนที่จะทำการพิจารณาอนุญาตให้ขยายระยะเวลาการควบคุมตัว ซึ่งวิธีการทางกฎหมายที่ผู้ศึกษาค้นพบจากการศึกษาในกรณีนี้ กล่าวได้ว่าเป็นความแตกต่างทางวิธีการที่ถูกบังคับใช้อยู่ในประเทศไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะกับกรณีการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐโดยเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ที่ไม่มีการถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐจากองค์กรภายนอกอื่นใด และระยะเวลาที่สามารถควบคุมตัวบุคคลไว้ได้ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาชญากรรม พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 มาตรา 11/6 วรรคหนึ่ง ได้ตั้งฐานรับรองอำนาจในการควบคุมตัวไว้ที่ 3 วัน (72 ชั่วโมง) โดยไร้ซึ่งมาตรการการขอขยายระยะเวลา มาเป็นลำดับดังที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสแต่อย่างใด ทั้งนี้ กรณีการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐในคดีความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้น พบว่า รัฐบัญญัติแปรเบงฉบับที่ 2 ลงวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 2004 มาตรา 706-73 ได้กำหนดระยะเวลาการควบคุมตัวพิเศษที่อาจขยายระยะเวลาการควบคุมตัวออกไปได้ถึง 96 ชั่วโมง หรือ 4 วัน แต่จะต้องประกอบด้วยเงื่อนไขอันสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (1) ต้องควบคุมตัวไว้ ณ สถานีตำรวจ (2) ต้องนำตัวผู้ถูกควบคุมตัวมาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษาไต่สวน (3) ต้องได้รับการอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากพนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษาไต่สวน และ (4) บันทึกการดำเนินการตั้งแต่เริ่มการควบคุม ดังนั้น จะเห็นได้ว่าอำนาจในการควบคุมตัวบุคคลในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด (ค้ายาเสพติด) ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส แม้กฎหมายจะเปิดช่องสิทธิให้ควบคุมตัวบุคคลได้อย่างยาวนานถึง 96 ชั่วโมง (4 วัน) ซึ่งมากกว่ากรณีของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาชญากรรม พ.ศ. 2550 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2564) มาตรา 11/6 วรรคหนึ่ง ที่รับรองอำนาจให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ควบคุมตัวผู้ต้องหาในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดได้ยาวนาน 72 ชั่วโมง (3 วัน) ก็ตาม แต่อำนาจควบคุมตัวตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส จะถูกตรวจสอบและอนุญาตเห็นชอบจากพนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษาไต่สวน มิใช่การรับรองในทางเบ็ดเสร็จไว้โดยกฎหมายโดยไม่มี การตรวจสอบถ่วงดุลจากองค์กรอื่น และจะต้องทำการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ ณ สถานีตำรวจ มิใช่พาไปขังที่แห่งหนใดก็ได้ ซึ่งในมุมมองความเห็นของผู้ศึกษา ในกรณีของประเทศไทยผู้ที่ควรรับผิดชอบเป็นผู้พิจารณาอนุญาตในการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐควรเป็น “องค์กรศาล” เนื่องจากเป็นองค์กรตุลาการ และเป็นองค์กรที่สามารถสร้างความเชื่อมั่น และเชื่อถือให้แก่ผู้ถูกควบคุมตัวในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดได้ในระดับมาก เพราะความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดนี้ นับเป็นความผิดที่มีอัตราโทษที่สูงจนถึงระดับประหารชีวิต เพราะฉะนั้น การที่จะควบคุมตัวบุคคลดังกล่าวไว้

เพื่อการขยายผลทางคดี จึงควรให้ศาลเป็นผู้ใช้ดุลยพินิจพิจารณาว่า มีความจำเป็นที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. จะต้องกระทำการควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ต่อไปอีกหรือไม่ หรือสามารถให้ส่งตัวผู้นั้นให้แก่พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อทำการสอบสวนคดีนั้นต่อไปเสียโดยตรง โดยไม่จำเป็นต้องควบคุมตัวผู้นั้นไว้ในอำนาจของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. จนถึง 3 วัน (72 ชั่วโมง) ดังที่ถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2564) มาตรา 11/6 วรรคหนึ่งขึ้นเสียใหม่ เพื่อให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐในการควบคุมตัวบุคคลของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในคดีความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด โดยให้มีการกระบวนการ และวิธีการตามแบบอย่างรัฐบัญญัติแปรเบง ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 2004 มาตรา 706-73 ของสาธารณรัฐโดยให้มีองค์ประกอบด้านวิธีการ อย่างน้อย ดังนี้

(1) ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจควบคุมตัวในครั้งแรกไม่เกิน 48 ชั่วโมง ตามข้อวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่จะต้องนำตัวผู้ถูกจับมาปรากฏตัวต่อศาลโดยพลัน คือ ภายใน 48 ชั่วโมงเป็นอย่างช้า

(2) ต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดไว้ ณ สถานที่ตำรวจในท้องที่ที่มีการควบคุมตัว หรือ ณ สำนักทำการของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในท้องที่ที่มีการควบคุมตัว

(3) หากจะมีการขยายระยะเวลาการควบคุมตัวของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ให้ขยายออกไปได้อีกไม่เกิน 24 ชั่วโมง โดยต้องได้รับการอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรในการขยายระยะเวลาการควบคุมตัวจากศาล และต้องนำตัวผู้ถูกควบคุมตัวไปปรากฏตัวต่อศาล

2.3) แนวทางการกำหนดมาตรการป้องกันกรับค้ำสูญหายจากการควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด

จากแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดโดยเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในประเด็นก่อนหน้า เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในมิติการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐในทางป้องกันการทรمان และการบังคับบุคคลสูญหาย ซึ่งจากข้อมูลการศึกษาปรากฏว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความคดียาเสพติด มิได้บัญญัติไว้โดยตรงในการให้นำมาตรการป้องกันการทรمانและการบังคับบุคคลสูญหายจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรمانและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาใช้บังคับในการควบคุมตัวในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ทำให้ในช่วงเวลาของการควบคุมตัวโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายโดยเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ที่เป็นระยะเวลายาวนานถึง 3 วัน (72 ชั่วโมง) อาจเป็นช่องว่างโอกาสที่นำไปสู่การทรمانผู้ถูกจับ เพื่อให้การรับสารภาพ หรือการต่อรองผลประโยชน์ในทางทุจริตระหว่างเจ้าพนักงานผู้จับกุมกับผู้ถูกจับ เพื่อแลกเปลี่ยนกับการได้รับการปล่อยตัวและหรือการเป่าคดีไปจากสารบบ หรืออาจรุนแรงไปถึงการฆาตกรรมผู้ถูกจับนั้นเสีย เป็นต้น ซึ่งความเปราะบางดังกล่าวนี้ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรمانและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 5 ได้สังเกตเห็นถึงผลร้ายที่จะเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจรัฐในทางมิชอบไว้เช่นกัน จึงกำหนดเป็นบทต้องห้ามการทรمانผู้ถูกจับ และรวมไปถึงการบังคับบุคคลสูญหายที่กำหนดไว้เป็นฐานความผิดในมาตรา 7 ซึ่งเมื่อนำกรณีดังกล่าวนี้ไปเปรียบเทียบกับวิธีการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐจากกรณีความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด (ค้ายาเสพติด) ที่กำหนดไว้จากกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยรัฐบัญญัติแปรเบง ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 2004 มาตรา 706-73 ได้กำหนดให้การควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐจะต้องมีการบันทึกการดำเนินการในการควบคุมตัวไว้ด้วย หรือก็คือกฎหมายรับรองวิธีการในการป้องกันการทรمانและการบังคับบุคคลสูญหาย จากการบันทึกข้อมูลการควบคุมตัวบุคคลของเจ้าหน้าที่ไว้ เพื่อให้การบันทึกข้อมูลส่วนนี้เป็นผลในเชิงปรามและลดทอนโอกาส มิให้เจ้าหน้าที่รัฐอาศัยช่วงระยะเวลาในการควบคุมตัวในทางมิชอบหรือในทางทุจริต ซึ่งวิธีการตามที่กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสรับรองไว้ มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์และวิธีการของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรمان

และการกระทำที่บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 22 เป็นอย่างมาก ซึ่งกฎหมายบัญญัติขึ้นตอนไว้ 2 ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การบันทึกภาพและเสียง กล่าวคือ ในการควบคุมตัว เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในขณะที่จับและควบคุมจนกระทั่งส่งตัวให้พนักงานสอบสวน หรือปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวไป เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยที่ไม่สามารถกระทำได้ ก็ให้บันทึกเหตุขึ้นนั้นเป็นหลักฐานไว้ในบันทึกการควบคุมตัว ขั้นตอนที่ 2 การแจ้งการจับกุมควบคุมไปยังเจ้าหน้าที่รัฐอื่นในทันที ดังนี้ (1) กรุงเทพมหานคร แจ้งพนักงานอัยการและผู้อำนวยการสำนักการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง (2) ต่างจังหวัด แจ้งพนักงานอัยการและนายอำเภอในท้องที่ที่มีการควบคุมตัวด้วยเหตุนี้ จากที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 มาตรา 11/6 มิได้บัญญัติถ้อยความทางกฎหมายไว้อย่างชัดเจนถึงการนำมาตราการป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำที่บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 22 เพื่อมาใช้บังคับกับกรณี ผู้ศึกษามีมุมมองว่า ควรทำการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 มาตรา 11/6 เพื่อรับรองเป็นข้อกำหนดให้นำเอามาตรการป้องกันการทรมานและการบังคับสูญหายมาใช้บังคับโดยตรง

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากที่ได้ทำการศึกษาปัญหากฎหมายว่าด้วยการป้องกันบังคับสูญหายจากการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ปรากฏบทสรุปในภาพรวมพร้อมกับประเด็นการข้อเสนอแนะทางกฎหมาย ดังต่อไปนี้

1. บทสรุป

จากการศึกษาในภาพรวมพบว่า มาตรการกฎหมายในการป้องกันการบังคับบุคคลสูญหาย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำที่บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 22 กำหนดให้เจ้าพนักงานผู้ควบคุมตัวจะต้องทำการบันทึกภาพและเสียงของผู้ถูกควบคุมตัวอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่มีการควบคุมตัวจนกระทั่งนำส่งตัวผู้ถูกจับแก่พนักงานสอบสวนในท้องที่รับผิดชอบ แต่กระนั้นตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. 2550 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2564) มาตรา 11/6 วรรคหนึ่ง ได้รับรองอำนาจให้เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สามารถควบคุมตัวผู้ถูกจับในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดไว้เพื่อทำการสืบสวนสอบสวน ณ ที่ใดก็ได้ เป็นเวลาไม่เกิน 3 วัน (72 ชั่วโมง) โดยไม่ปรากฏบทบัญญัติให้ต้องขออนุญาตจากศาล และนำตัวผู้ถูกจับไปปรากฏตัวต่อหน้าศาล และไม่ปรากฏบทบัญญัติให้นำเอามาตรการป้องกันการบังคับสูญหายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำที่บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 22 มาใช้บังคับโดยตรง จึงเป็นความเปราะบางและก่อผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ถูกควบคุมตัวในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด

2. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาที่ผู้ศึกษาได้รับมาจากบทวิเคราะห์แนวทางการป้องกันการบังคับสูญหาย จากเหตุการณ์ควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้ศึกษาค้นพบข้อเสนอแนะในลักษณะให้เกิดกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐโดยเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในคดีความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 2 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ ประเด็นแนวทางการกำหนดระยะเวลาการควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด และประเด็นแนวทางการกำหนดมาตรการป้องกันการบังคับสูญหายจากการควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด

1) การกำหนดระยะเวลาการควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 มาตรา 11/6 วรรคหนึ่งขึ้นเสียใหม่ เพื่อให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐในการควบคุมตัวบุคคลของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด โดยให้มีการกระบวนกรและวิธีการตามแบบอย่างรัฐบัญญัติแปรเบง ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 2004 มาตรา 706-73 ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยให้มีองค์ประกอบด้านวิธีการ อย่างน้อย ดังนี้ (1) ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจควบคุมตัวในครั้งแรกไม่เกิน 48 ชั่วโมง ตามข้อวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่จะต้องนำตัวผู้ถูกจับมาปรากฏตัวต่อศาลโดยพลัน คือ ภายใน 48 ชั่วโมงเป็นอย่างช้า (2) ต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดไว้ ณ สถานที่ตำรวจในท้องที่ที่มีการควบคุมตัว หรือ ณ สำนักงานของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในท้องที่ที่มีการควบคุมตัว (3) หากจะมีการขยายระยะเวลาการควบคุมตัวของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ให้ขยายออกไปได้อีกไม่เกิน 24 ชั่วโมง โดยต้องได้รับการอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรในการขยายระยะเวลาการควบคุมตัวจากศาล และต้องนำตัวผู้ถูกควบคุมตัวไปปรากฏตัวต่อศาล

โดยสามารถกำหนดขึ้นเป็นเนื้อความบทบัญญัติแห่งกฎหมายในมาตรา 11/6 วรรคหนึ่ง เป็นว่า

“เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการตามมาตรา 11/1 ให้ถือว่ากรรมการ ป.ป.ส. เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจตามมาตรา 11/1 (4) มีหน้าที่และอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร และให้มีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับตามมาตรา 11/1 (4) ซึ่งกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติดไว้เพื่อทำการสืบสวนสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกินสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่มีการควบคุมตัวผู้นั้น โดยให้ควบคุมตัวไว้ ณ สถานที่ตำรวจในท้องที่ที่มีการควบคุมตัว หรือ ณ สำนักงานทำการของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในท้องที่ที่มีการควบคุมตัว เว้นแต่ มีเหตุความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการปราบปรามยาเสพติด สามารถร้องขอต่อศาลเพื่อขยายระยะเวลาการควบคุมตัวออกไปได้อีกไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมง โดยนำตัวผู้ถูกควบคุมตัวไปปรากฏตัวต่อศาล เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวหรือก่อนนั้นตามที่เห็นสมควร ให้ส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ โดยมีให้ถือว่าการควบคุมผู้ถูกจับดังกล่าว เป็นการควบคุมของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

2) การกำหนดมาตรการป้องกันการบังคับสูญหายจากการควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด

จากที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 มาตรา 11/6 มิได้บัญญัติถ้อยความทางกฎหมายไว้อย่างชัดเจนถึงการนำมาตรการป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลสูญหายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 22 เพื่อมาใช้บังคับกับกรณี ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรทำการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 มาตรา 11/6 โดยบัญญัติเนื้อความเป็นวรรคที่สองขึ้นเพิ่มเติมตามบทบัญญัติความว่า

“เมื่อปรากฏกรณีการควบคุมตัวบุคคลในวรรคหนึ่ง ให้เจ้าพนักงานผู้ทำการควบคุมตัวนำเอามาตรการกฎหมายแห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 22 มาใช้บังคับแก่กรณีด้วย”

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ ตำรา วิจัย วารสาร กฎหมาย และข้อมูลสืบค้นอิเล็กทรอนิกส์

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : จีรรัชการพิมพ์.
- กระทรวงการต่างประเทศ. (2551). The Universal Declaration of Human Rights 1948. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <https://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/udhr-th-en.pdf>. [2566, พฤศจิกายน 14]
- กองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา. (2559). คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10915/2558 (ย่อสั้น). [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <https://deka.in.th/view-590036.html> [2567, มกราคม 19]
- คณิต ณ นคร. (2555). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน., _____ . (2556). ประชาธิปไตยกับการตั้งรังเกียจทางสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : วิญญูชน.,
- จุฑารัตน์ เอื้ออานวย. (2551). สังคมวิทยา อาชญาวิทยา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.,
- จรัญ โฆษณานนท์. (2554). นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 17 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.,
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2559). เอกสารวิชาการส่วนบุคคล การรับรองสิทธิมนุษยชนที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาคดี
อย่างเป็นธรรมและภายในระยะเวลาที่เหมาะสม. การอบรมหลักสูตรหลักนิติธรรม เพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 4
วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
- ทศพล ทรรศนกุลพันธ์. (2564). รัฐตำรวจ: อำนาจทางกฎหมายของรัฐบาลไทยในการสอดส่องพลเมืองบนโลกไซเบอร์. *CMU Journal of Law and Social Sciences* Vol.14 No. 2.
- ทัศมล วรรณประสาท. (2551). การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐในชั้นสอบสวน. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <file:///D:/%E0%B8%A3% /vol5-3-51.pdf>. [2567, มกราคม 9]
- ธานีศ เกศวพิทักษ์. (2559). การดำเนินการทางนิติบัญญัติ, ทางบริหาร และทางตุลาการ ตามพันธกรณีที่ประเทศไทย
เป็นรัฐภาคีของอนุสัญญาาระหว่างประเทศเกี่ยวกับการต่อต้านการทรมานและบังคับบุคคลให้สูญหาย. หลักสูตร
หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย, รุ่นที่ 4 วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- น้ำแท้ มีบุญสร้าง. (2554). กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล.
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2562). การบังคับบุคคลให้สูญหาย : มาตรฐานสากล vs มาตรฐานแบบไทยๆ. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <https://www.the101.world/enforced-disappearance/>. [2567, กุมภาพันธ์ 5]
- _____. (2563). สิทธิของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญ : หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์. [ออนไลน์] เข้าถึง
ได้จาก <https://www.the101.world/presumption-of-innocence/>. [2567, กุมภาพันธ์ 10]
- _____. (2563). สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- _____. (2564). สิทธิที่จะพบศาลภายหลังถูกจับและถูกควบคุมตัว (ตอนที่ 1) : เหตุใดจึงต้องพบศาล และต้อง
พบศาลเมื่อใด. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <https://www.the101.world/the-right-to-liberty-and-security-of-person/>. [2567, กุมภาพันธ์ 10]
- _____. (2566). มีอะไรในกฎหมาย : กฎหมายป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญ
หาย. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <https://www.the101.world/prevention-and-suppression-of-torture-and-enforced>. [2566, พฤศจิกายน 14]
- พจมานพจี ทวีสว่างผล. (2563). การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกจับกุม หรือผู้ต้องหาในคดีอาญา.
วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ. 6(2).
- อุทัย อาทิวา. (2554). รวบรวมความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส. กรุงเทพฯ: วี.เจ.พรินต์ติ้ง.